

Kā ieviesīsim reformēto ES KLP Latvijā? Ieviešanas scenāriji un to novērtējums

Strādāja LVAEI pētnieki:

Danute Jasjko, Guna Salputra, Valda Bratka, Andris Miglavs, Ludmila Fadejeva, Ludmila Frolova, Dmitrijs Feldmans, Anastasija Radionova

Ar padomu palīdzēja ZM speciālisti:

Ilona Rodina, Ilze Muriņa, Aija Vīgnere

Zemkopības ministram, 2005. gada 16. februārī

Reformētās ES KLP ieviešanas pamatscenāriji

SCENĀRIJU KOPA 1.POSMAM

Atdalīšanas pakāpe norāda, vai no VM izslēgto ES atbalstu un PVTM saņem tikai par zemi, vai zemi un lopiem.
VM, kas ir atdalīts no ražošanas, saņem tikai par zemi

1. TM atdalīšanas pakāpe,
KLP reformas īstenošanas laiks

2. L/s ražošanas
efektivitātes pakāpe
(bez reģionalizācijas)

Maksimāla saistība,
2006.gads

Pilnīga atdalīšana,
2006.gads

Maksimāla saistība,
2009.gads

S6

Atbalsta shēma: VM – vienota tiesību vērtības likme,
No VM izslēgtais ES atbalsts – uz sektora zemi un lopiem,
PVTM - uz sektora zemi un lopiem;

S6k

Pārmaiņas atbalsta shēmā:
1. PVTM likmju pienam daļējs samazinājums 2006.gadā

S6d

Atbalsta shēma: VM - likme zālājiem ir lielāka/mazāka nekā pārējiem laukaugiem,
No VM izslēgtais ES atbalsts – uz sektora zemi un lopiem,
PVTM - uz sektora zemi un lopiem

A6

Atbalsta shēma: VM – vienota tiesību vērtības likme,
No VM izslēgto aplokšņu nav
PVTM – vienota likme uz references platību

S9

Atbalsta shēma: VM – vienota tiesību vērtības likme,
No VM izslēgtais ES atbalsts – uz sektora zemi un lopiem,
PVTM - uz sektora zemi un lopiem

S9k

Pārmaiņas atbalsta shēmā:
PVTM likmju daļējs samazinājums 2006.-2008.gadā

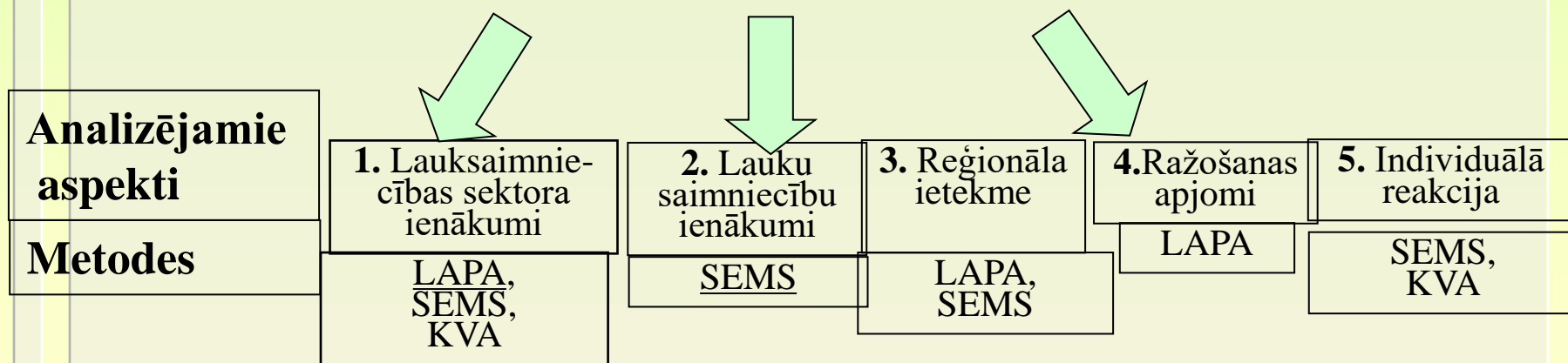
1. pienam
2. laukaugiem
3. aitu mātēm

VM - vienota
tiesību vērtības
likme

VM -
diferencētas
tiesību vērtības
likmes

Pilnāpjoma ES reformētās KLP ieviešanas modeļa izvēles faktori - scenāriju vērtēšanas kritēriji

1. Lauksaimniecības sektora un atsevišķu saimniecību grupu ienākumi;
2. Lauksaimnieciskās ražošanas attīstība – apjomi un efektivitāte;
3. Galveno ražošanas resursu izmantošana (*zeme, darbaspēks*);
4. Pieejamā ES atbalsta izmantošanas pakāpe;
5. Ieviešanas šoks – “saimnieku labsajūtas” faktors
6. Administrēšanas izmaksas

Sektora politikas un attīstības modelis LAPA: pamatnosacījumi un pieņēmumi

Dinamisks reģionālais daļēja līdzsvara optimizācijas sektora modelis

- ❑ Meklē optimālo ražošanas struktūru lielākās peļņas gūšanai, mainot iepriekšējā aprēķinātā gada resursu izvietojumu pieļaujamo pārmaiņu robežās
- ❑ Sektora rādītājus iegūst kā reģiona aprēķināto rādītāju kopsummu
- ❑ Produkcijas cenas veidojas kā funkcija no politikas cenām, Eiropas iekšējā tirgus cenām un pieprasījuma/piedāvājuma attiecības Latvijas tirgū. Tomēr nav cenu inflatīvā palielinājuma lauksaimniecības precēm, bet ir - ražošanā izmantotajiem resursiem
- ❑ Netiek ņemtas vērā iespējamās investīcijas un ražošanas tehnoloģiju pārmaiņas (nemainīgs darbaspēka ieguldījums un nolietojuma vērtība)
- ❑ Ražošanas efektivitāte ZT progresa rezultātā ik gadus palielinās
- ❑ Piena un cukura sektoros ražošanas attīstību tieši ierobežo pārdošanas kvotas
- ❑ Valsts atbalsta kopsumma veidojas atkarībā no modelētajiem ražošanas apjomiem un politikas scenārijam atbilstoši uzdotajām atbalsta likmēm
- ❑ Sākotnējā informācija par sektora ražošanu veidota kā 2001.-2003.gada vidējie faktiskie rādītāji

Saimniecību ekonomikas statistiskais modelis SEMS: pamatnosacījumi un pieņēmumi

Statiskais modelis reformētās KLP ieviešanas scenāriju novērtēšanai saimniecību līmenī

- ❑ 2003.gada 703 SUDAT saimniecību dati (ekonomiskais lielums 2 ELV un vairāk)
- ❑ Nemainīga saimniecību ražošanas struktūra
- ❑ Netiek ņemtas vērā iespējamās investīcijas un ražošanas tehnoloģiju pārmaiņas (nemainīgs darbaspēka ieguldījums un nolietojuma vērtība)
- ❑ Saimniecības saņem 100% no iespējamā atbalsta, 2013.gadā ievērtēta ES noteiktā atbalsta modulācija
- ❑ MLA maksājumi atkarībā no konkrētās saimniecības atrašanās MLA kategoriju apgabalos
- ❑ Rezultāti ekstrapolēti atbilstoši katras saimniecības pārstāvēto saimniecību skaitam (saimniecības svaram)

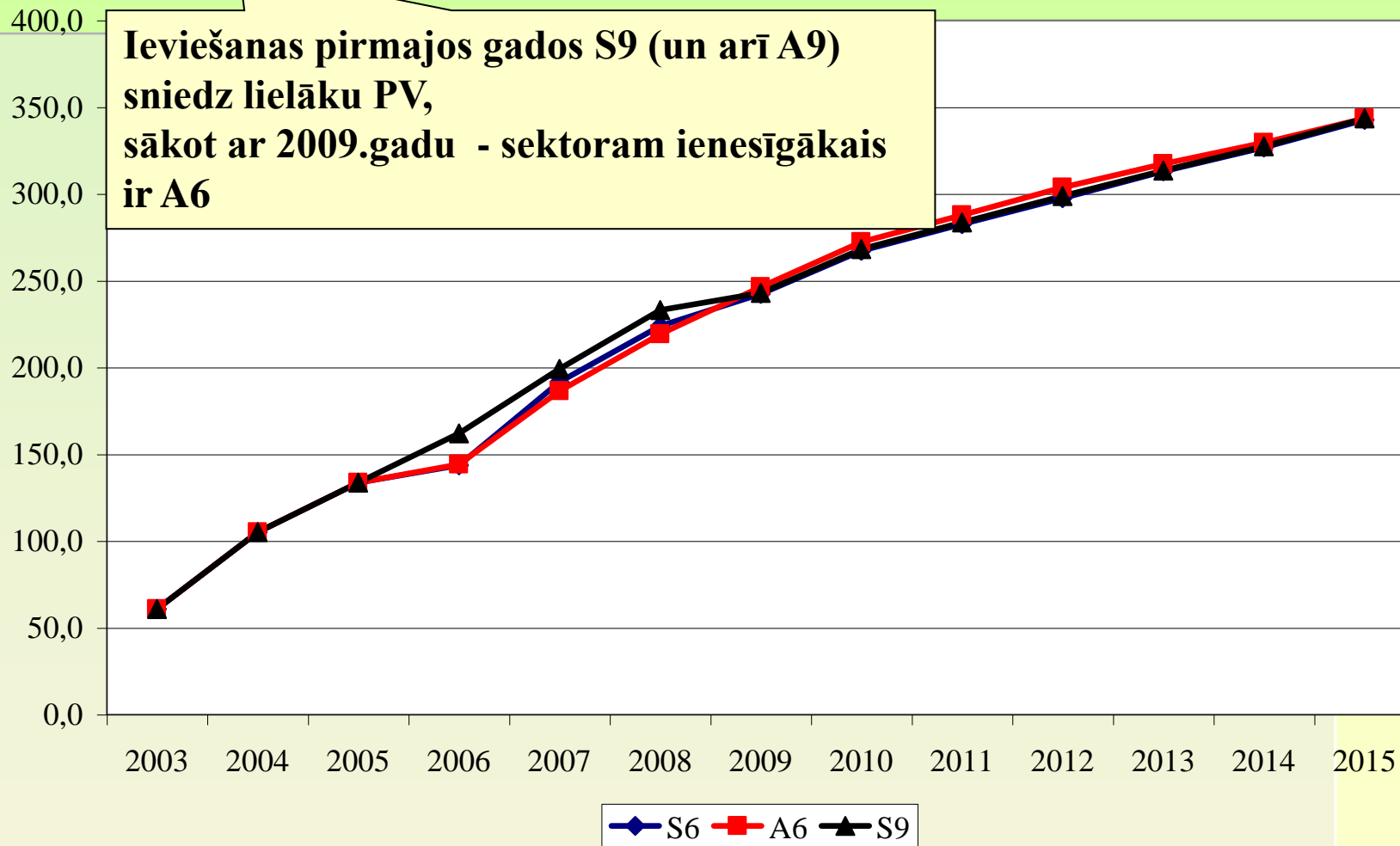
1. aspekts:

TM reformas ietekme uz Latvijas lauksaimniecības sektoru

□ Galvenokārt LAPA modeļa rezultāti

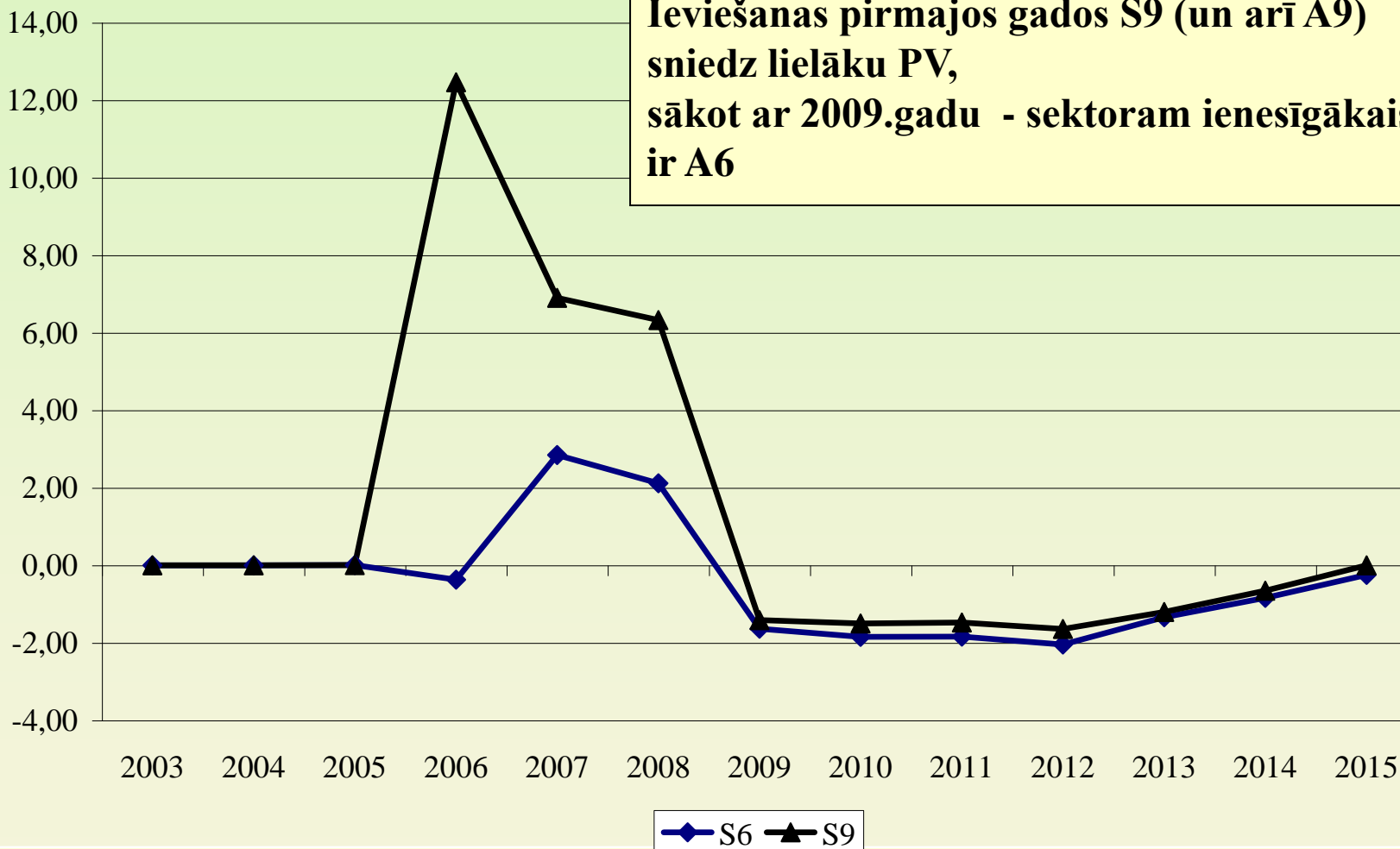
Prognozētie kopējie Latvijas lauksaimniecības sektora ienākumi (PV*), milj.Ls.

*PV = Izlaide – Izmaksas + Darbaspēks + Subsīdijas

S6 un S9 scenāriju novirzes pret A6* scenāriju kopējos Latvijas lauksaimniecības sektora ienākumos, %

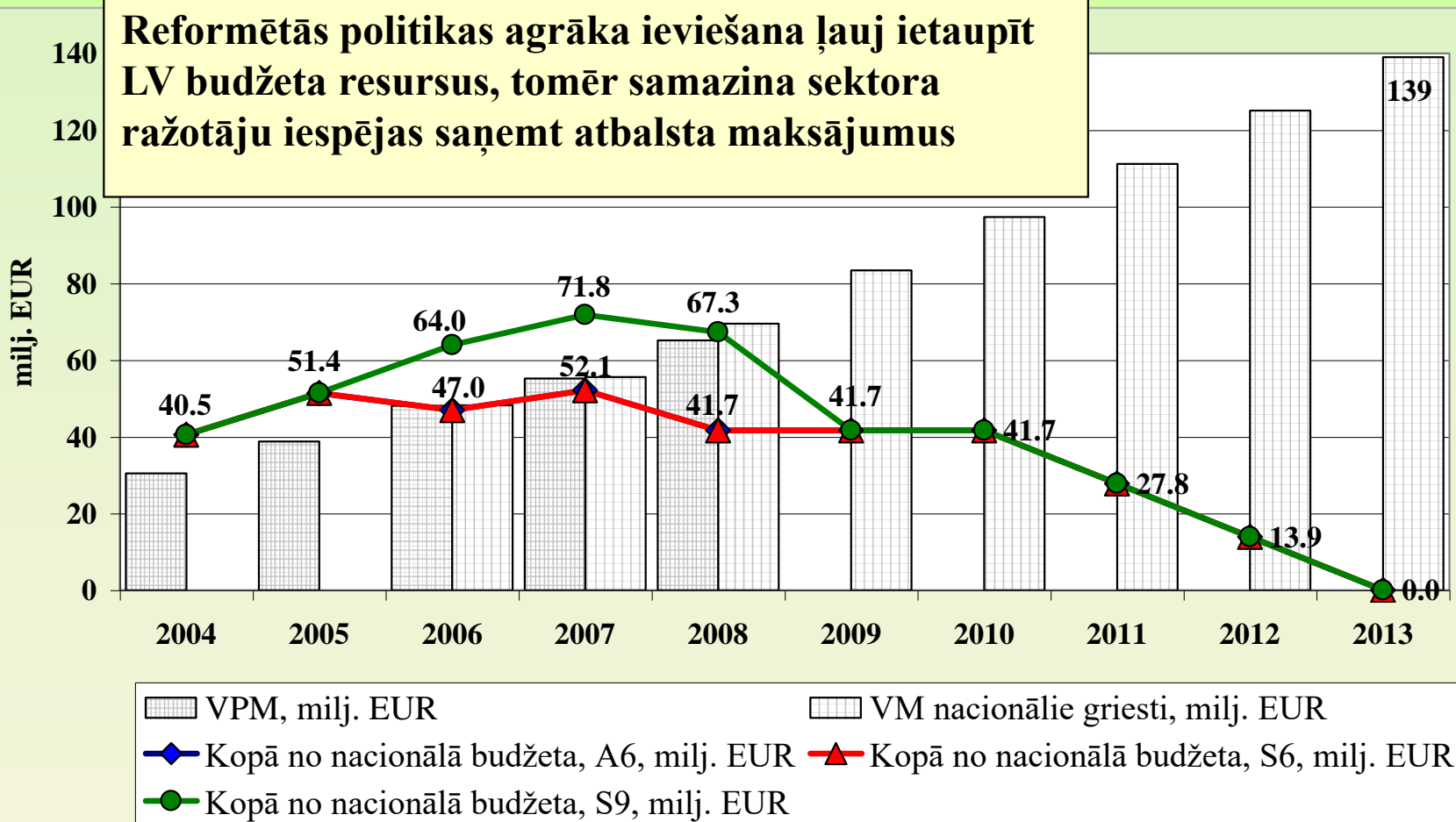
Ieviešanas pirmajos gados S9 (un arī A9) sniedz lielāku PV, sākot ar 2009.gadu - sektoram ienesīgākais ir A6

* Novirze = $(Sx - A6) / A6 * 100\%$

Scenāriju tiešmaksājumu maksimālā finansējuma no ES un nacionālā budžeta salīdzinājums 2004.-2013.gadā, milj.EUR

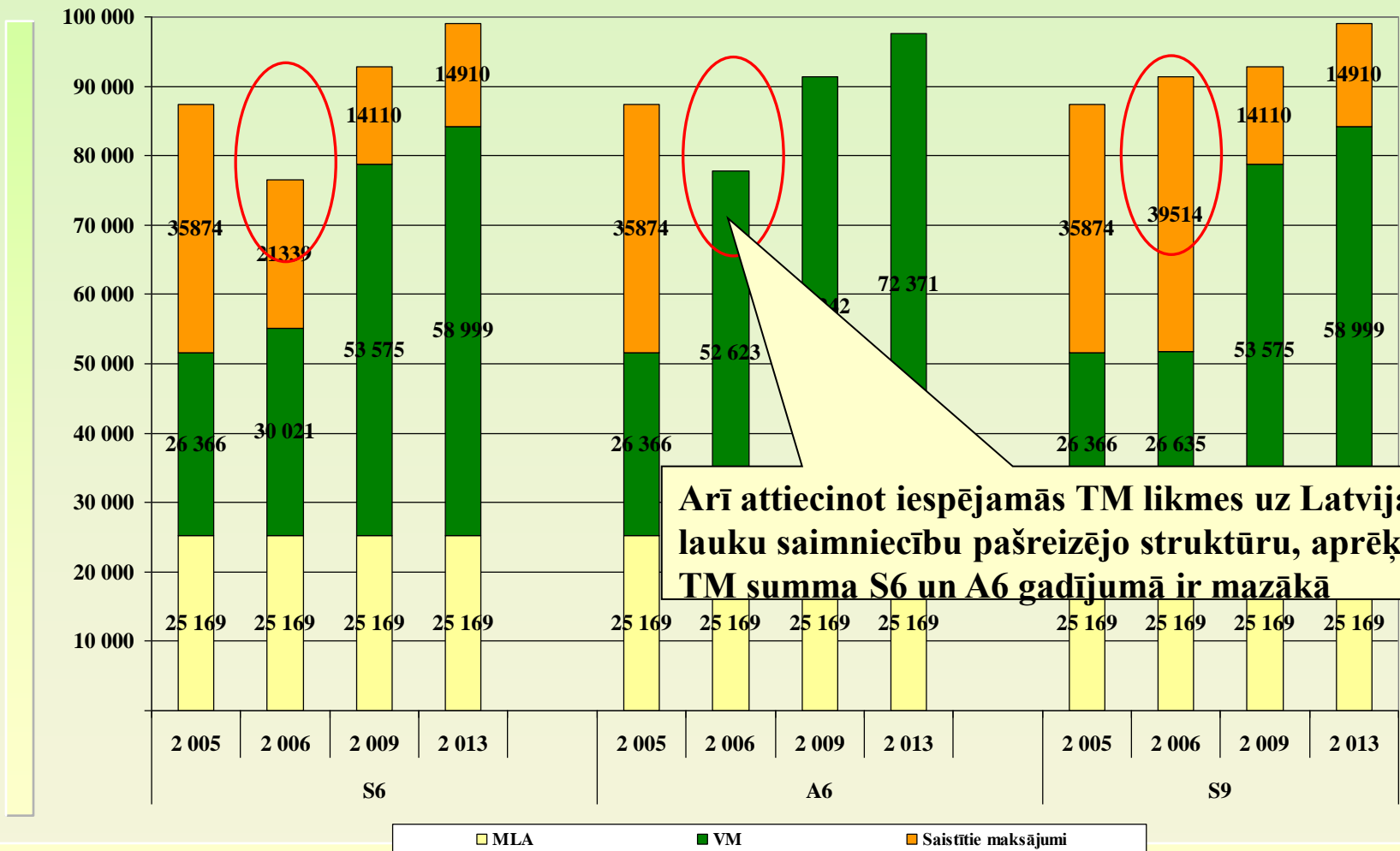

Avots: LVAEI pēc R1782/2003

Atbalsta maksājumu struktūra:

visas saimniecības, kas lielākas par 2 ELV

2005.-2013.gads, S6, A6, S9 scenāriji, 1000 Ls

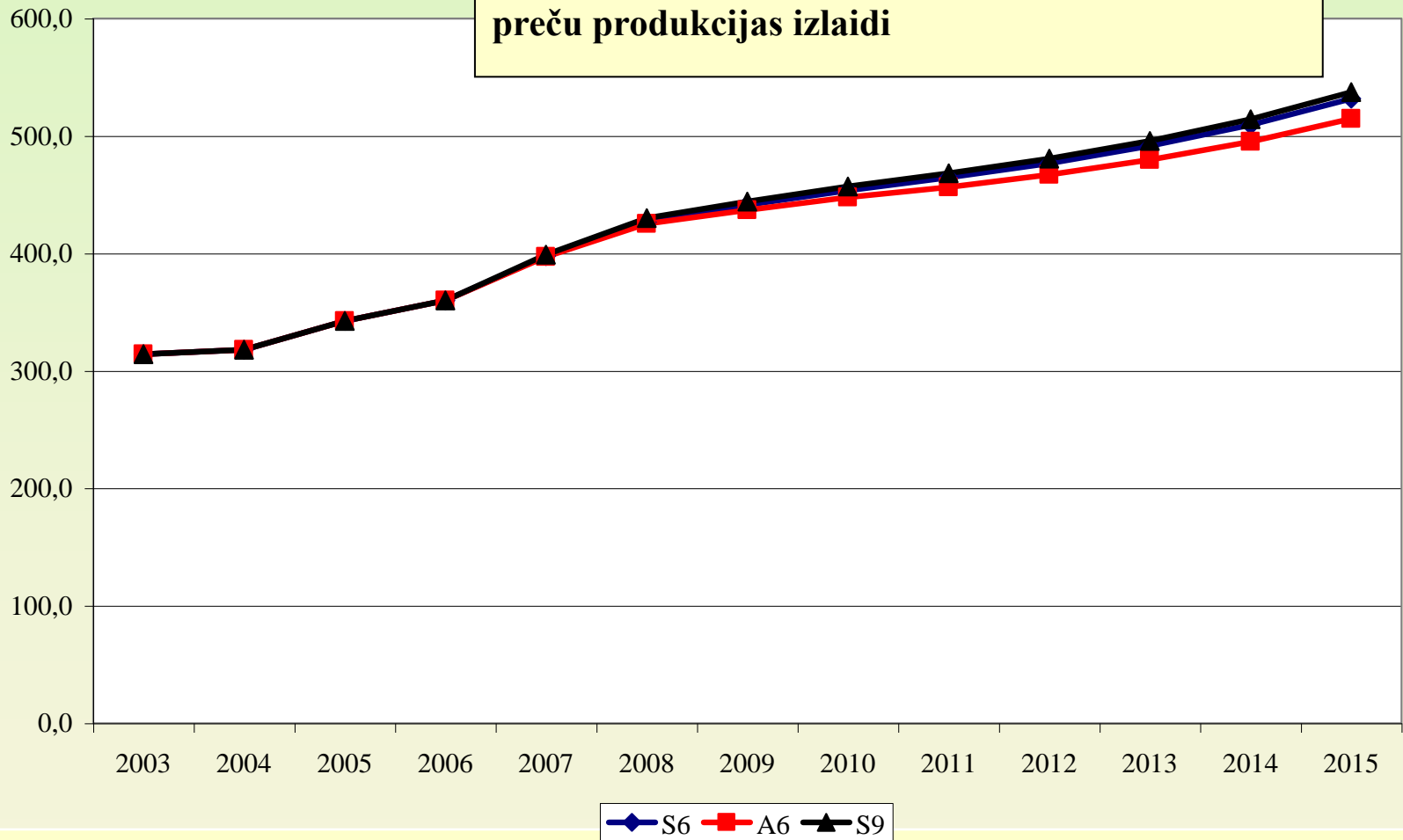

Arī attiecinot iespējamās TM likmes uz Latvijas lauku saimniecību pašreizējo struktūru, aprēķinātā TM summa S6 un A6 gadījumā ir mazākā

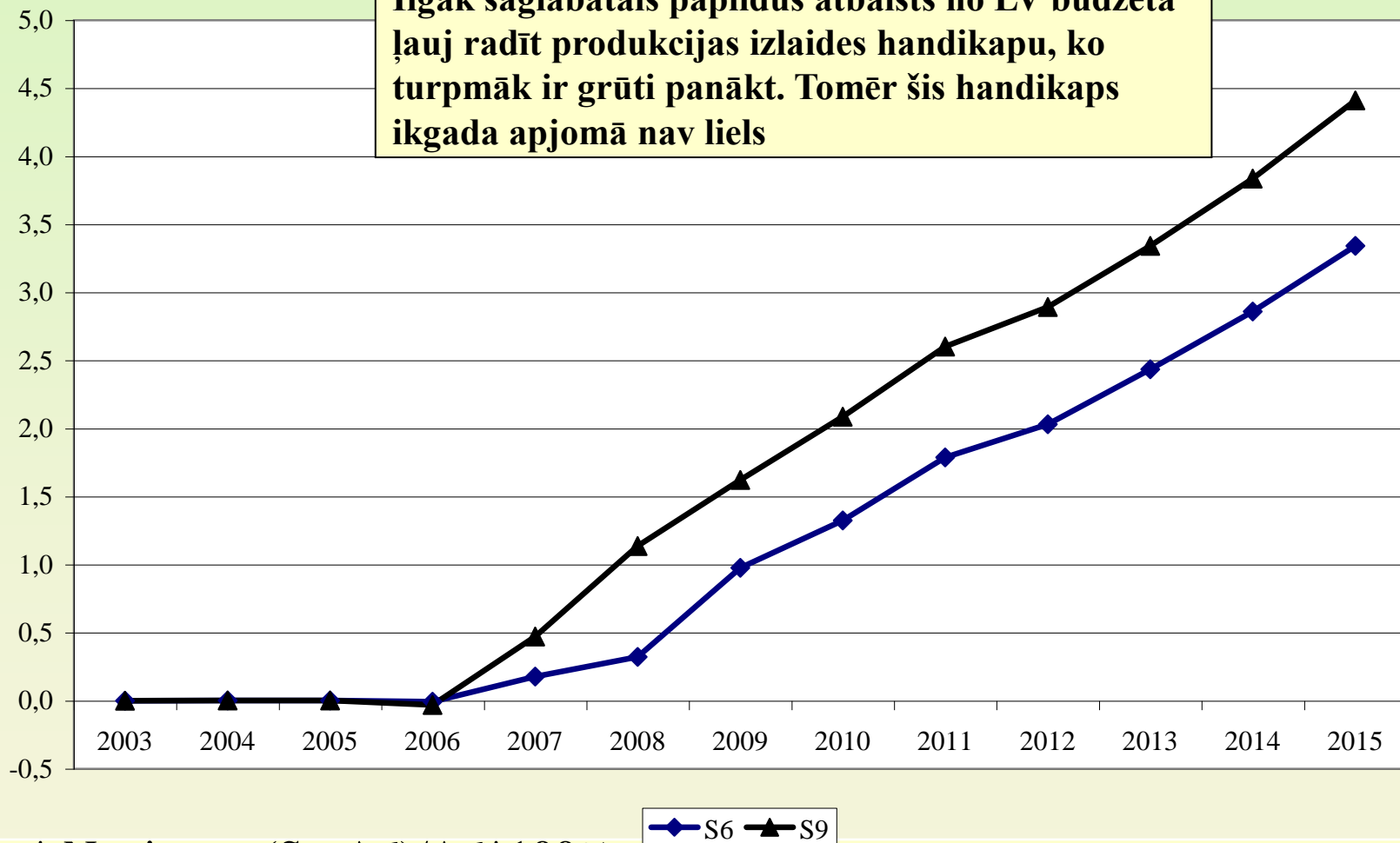
Prognozējamā produkcijas izlaide Latvijas lauksaimniecības sektorā, milj. Ls

Kaut nedaudz, tomēr S scenāriji vairāk stimulē preču produkcijas izlaidi

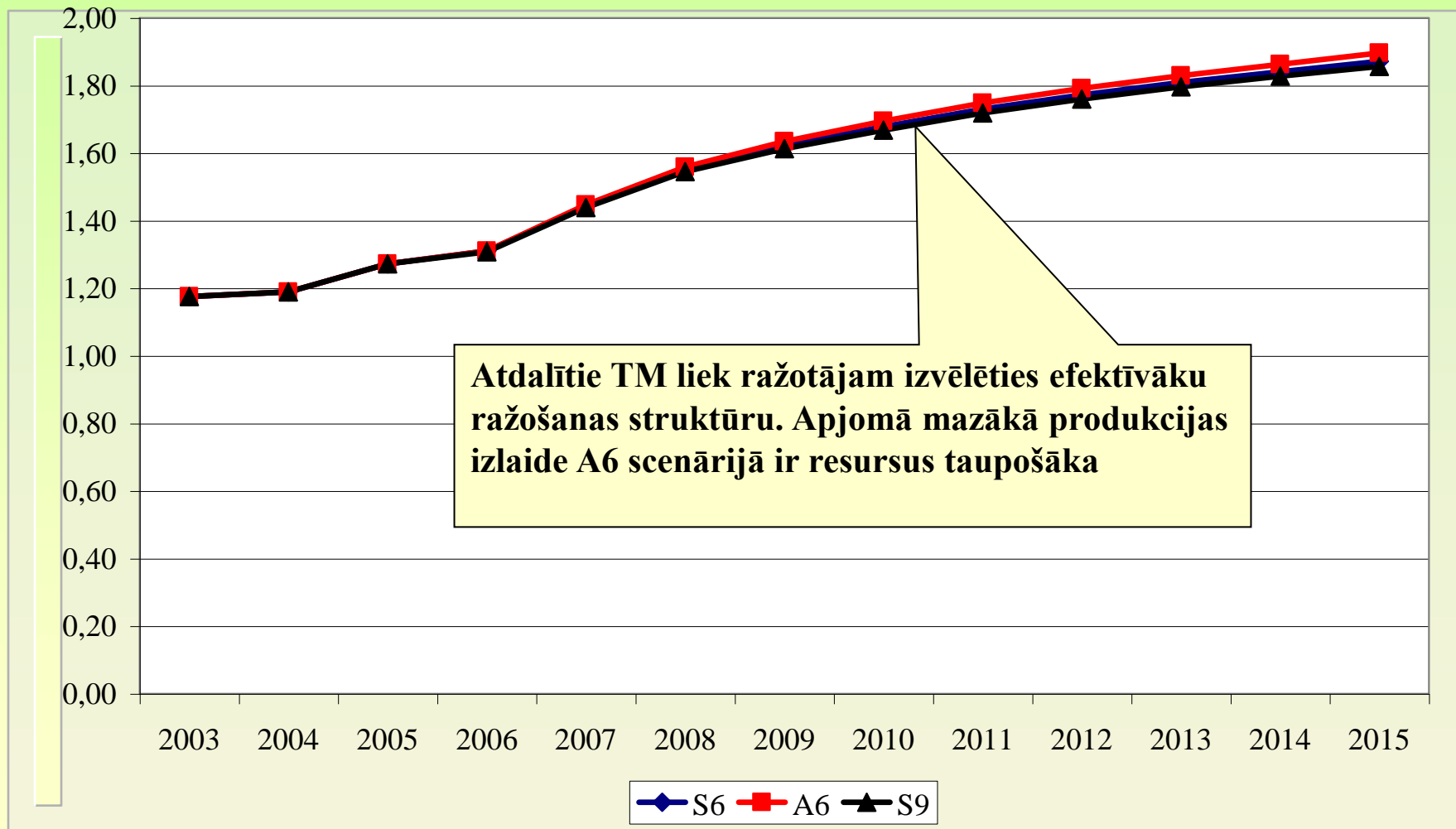
S6 un S9 scenāriju novirzes pret A6* scenāriju prognozējamā Latvijas lauksaimniecības sektora izlaidē, %

Ilgāk saglabātais papildus atbalsts no LV budžeta ļauj radīt produkcijas izlaides handikapu, ko turpmāk ir grūti panākt. Tomēr šis handikaps ikgada apjomā nav liels

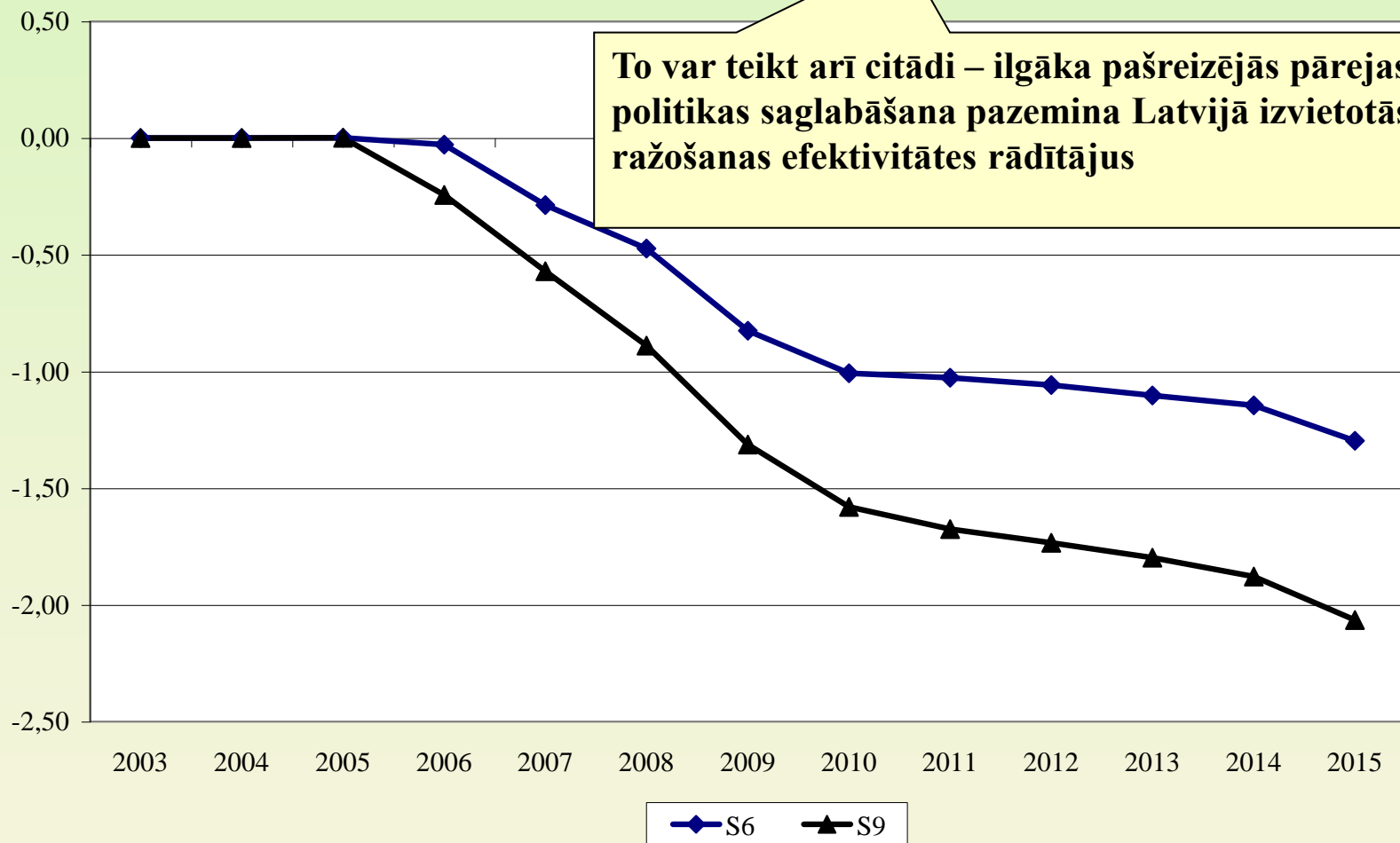

* Novirze = $(Sx - A6) / A6 * 100\%$

Prognozējamā Latvijas lauksaimniecības sektora izlaide uz vienu starppatēriņa vienību (Ls), kā efektivitātes rādītājs.

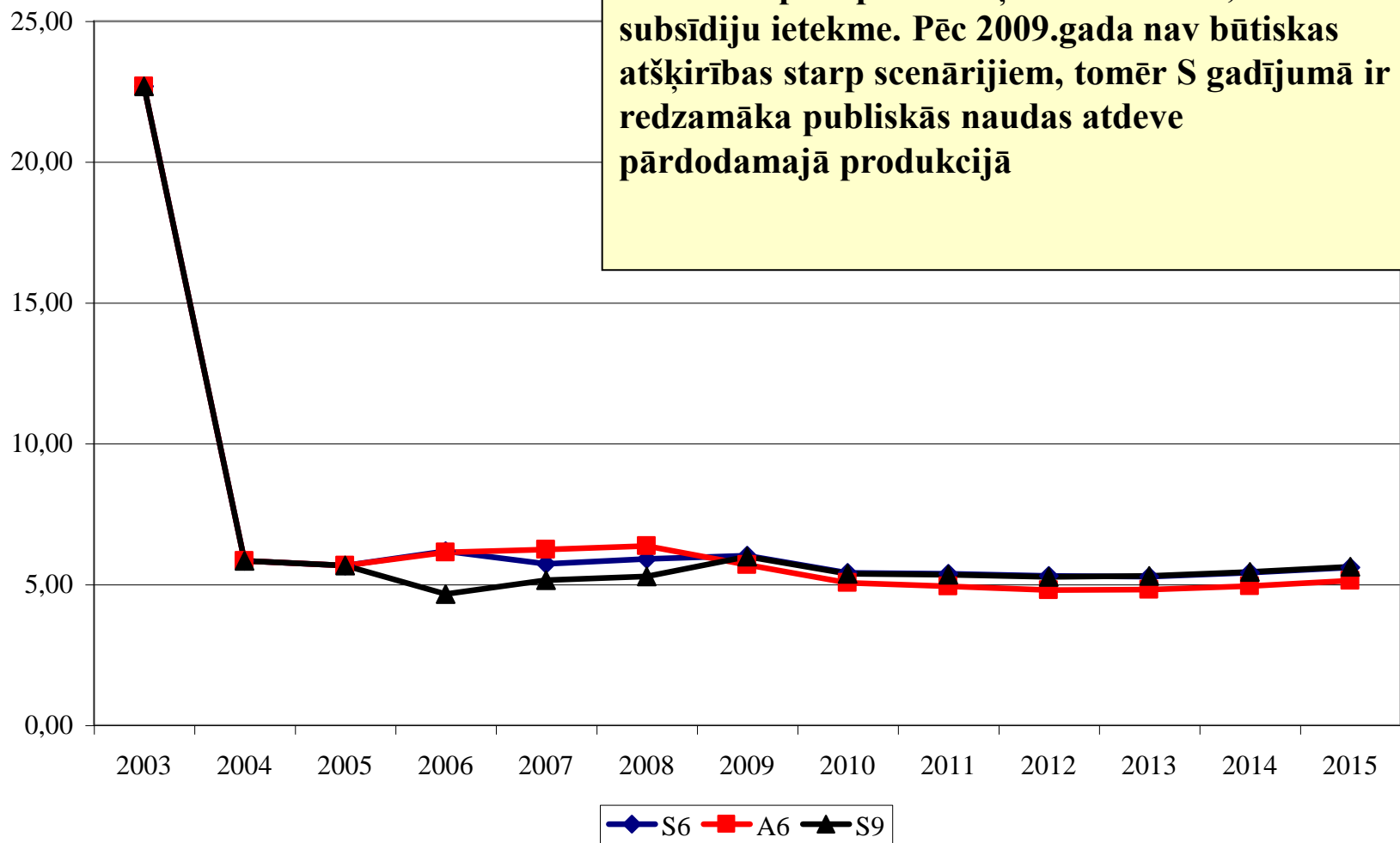

S6 un S9 scenāriju novirzes pret A6* scenāriju prognozējamā Latvijas lauksaimniecības sektora izlaidē uz vienu starppatēriņa vienību, %

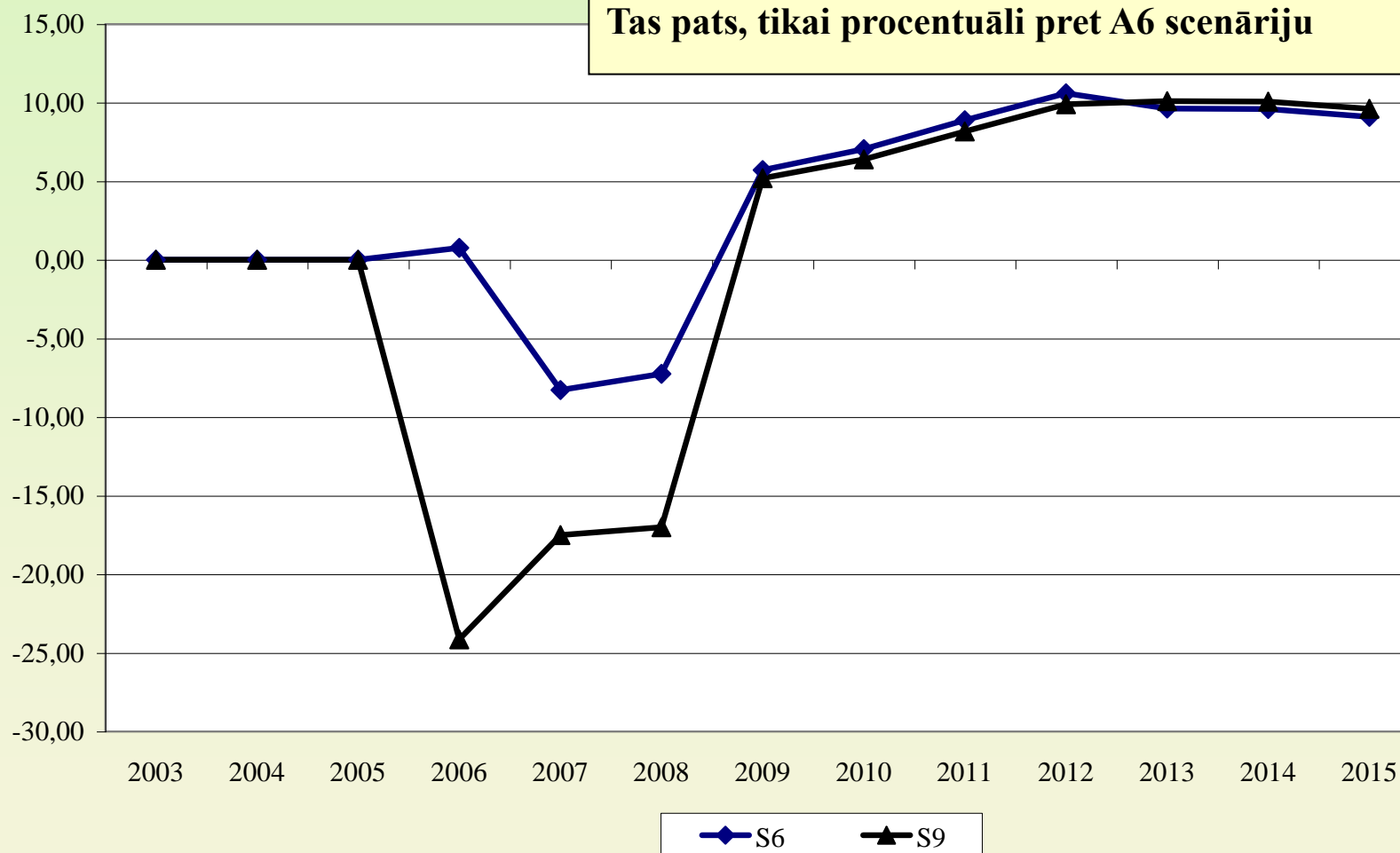

* Novirze = $(Sx - A6) / A6 * 100\%$

Prognozējamā Latvijas lauksaimniecības sektora izlaide uz vienu atbalsta vienību, Ls

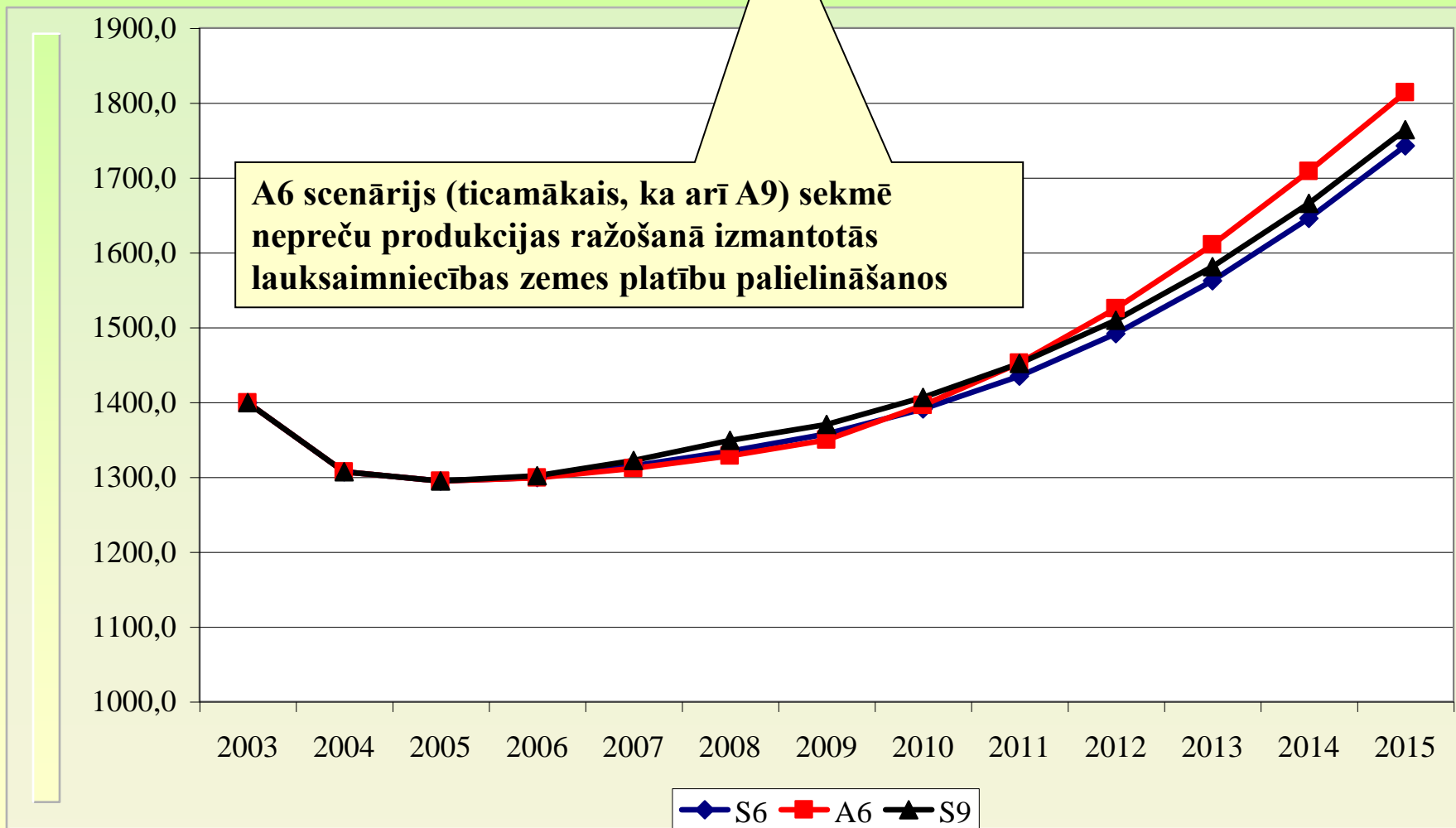
S6 un S9 scenāriju novirzes pret A6* scenāriju prognozējamā Latvijas lauksaimniecības sektorā izlaidē uz vienu atbalsta vienību, %

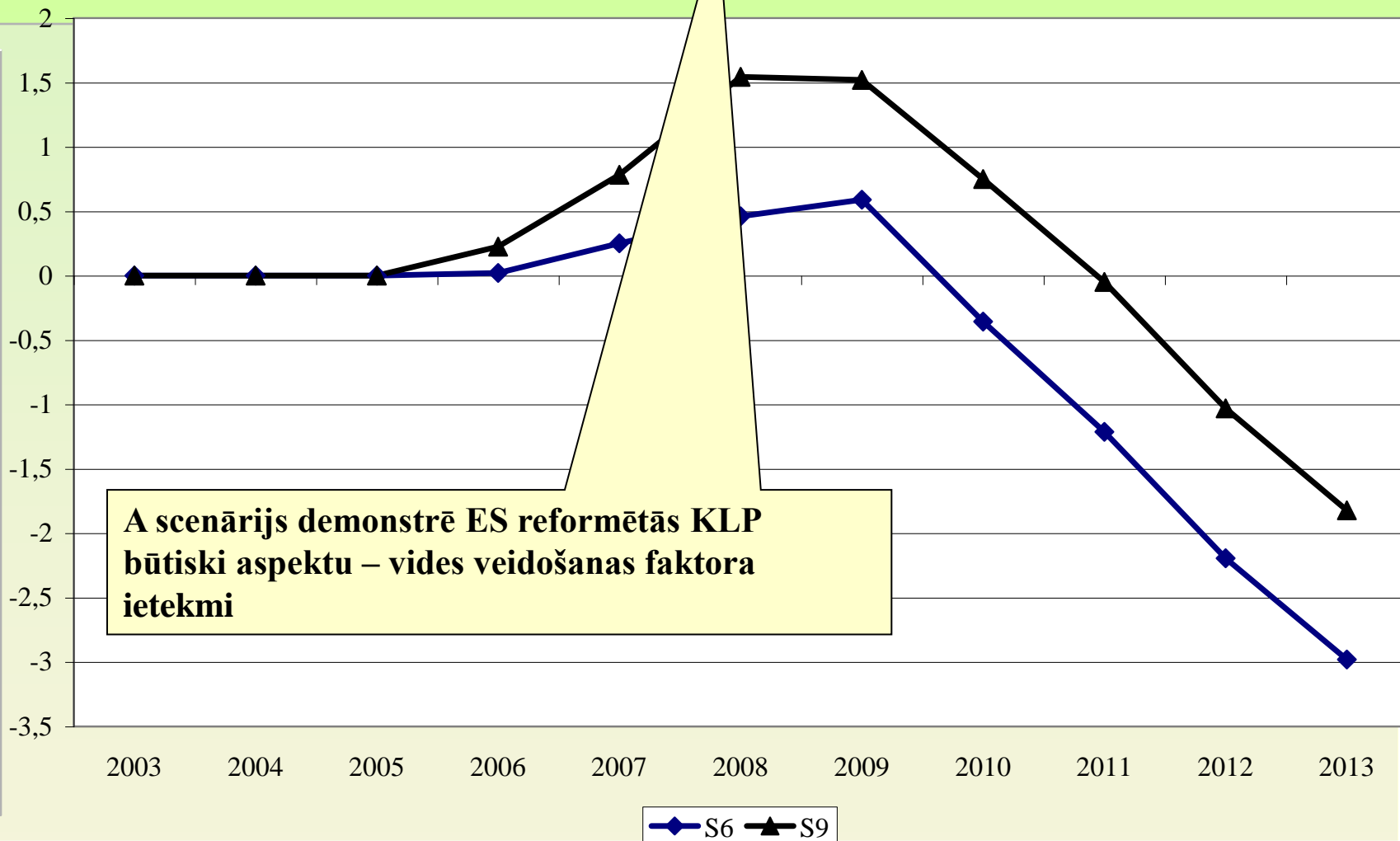
*Novirze = $(Sx - A6) / A6 * 100\%$

Faktiski izmantotās lauksaimniecības zemes platības Latvijā, tūkst.ha

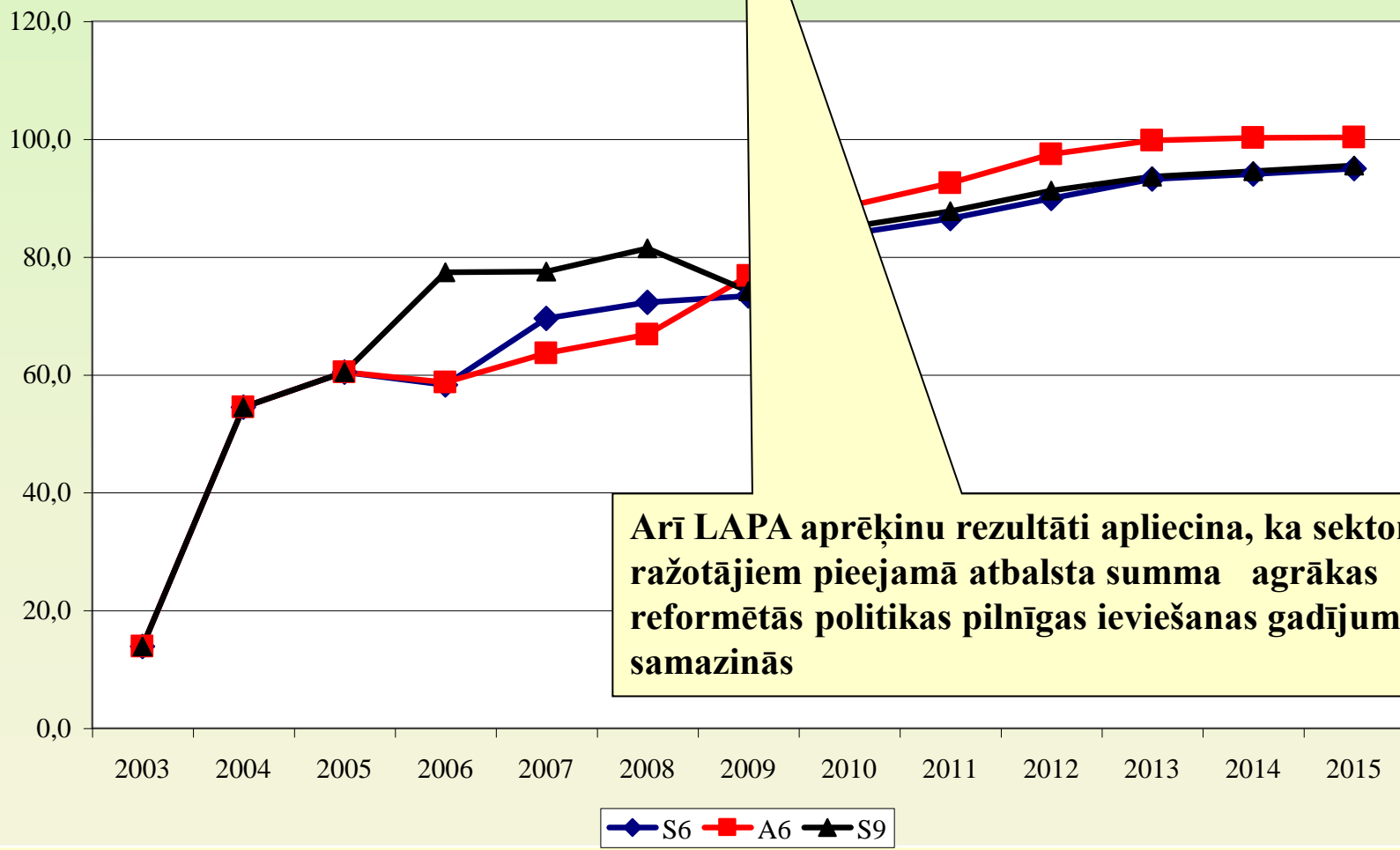

S6 un S9 scenāriju novirzes pret A6* scenāriju faktiski izmantojamām vienotā maksājuma platībām, tūkst.ha

*Novirze = $(Sx - A6) / A6 * 100\%$

Prognozējamais tiešais atbalsts Latvijas lauksaimniecībai (no ES un nacionālā budžeta), milj.Ls

Arī LAPA aprēķinu rezultāti apliecina, ka sektora ražotājiem pieejamā atbalsta summa agrākas reformētās politikas pilnīgas ieviešanas gadījumā samazinās

2. aspekts:

TM reformas ietekme uz

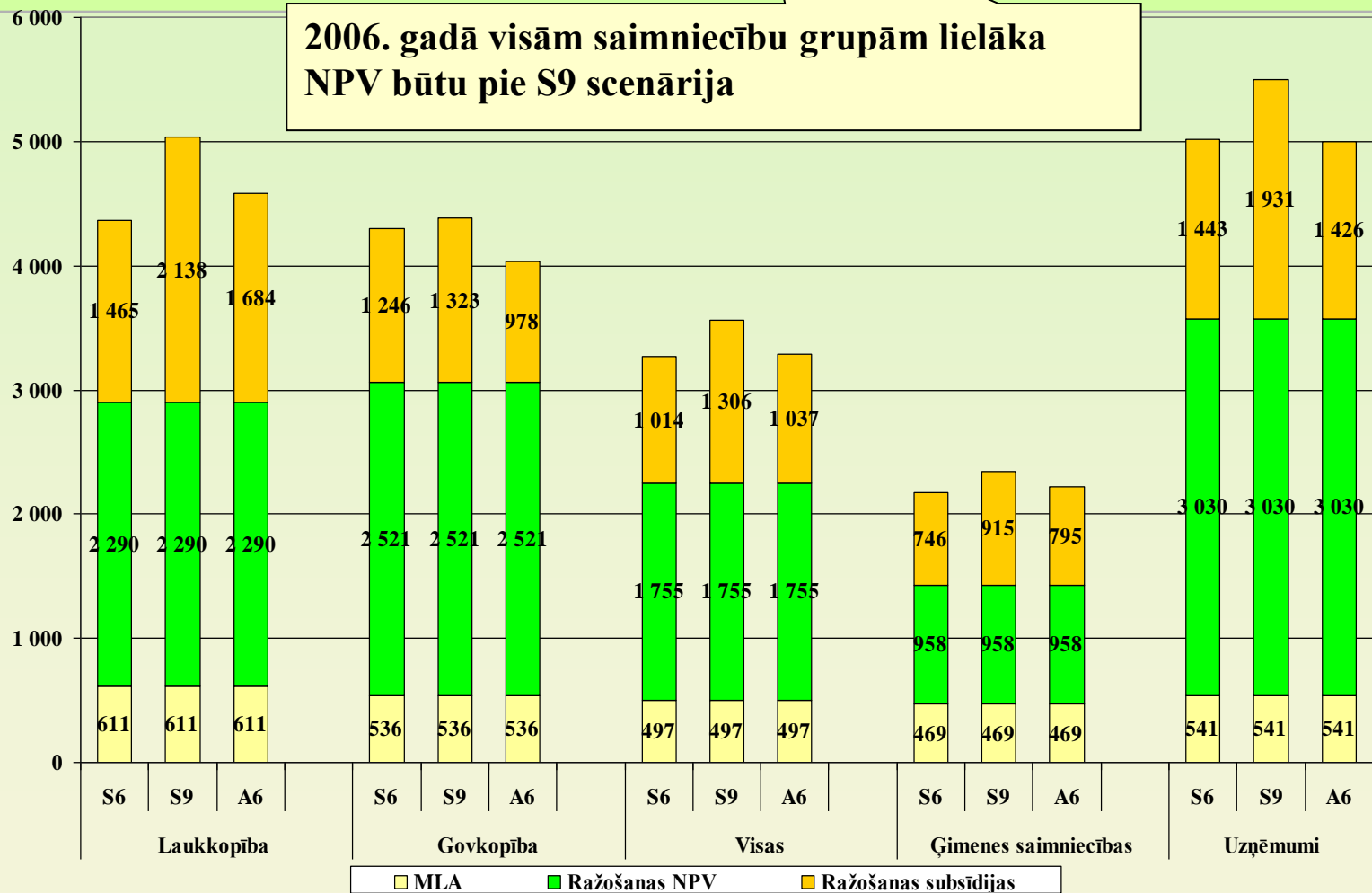
Latvijas dažādu grupu saimniecībām

□ SEMS rezultāti

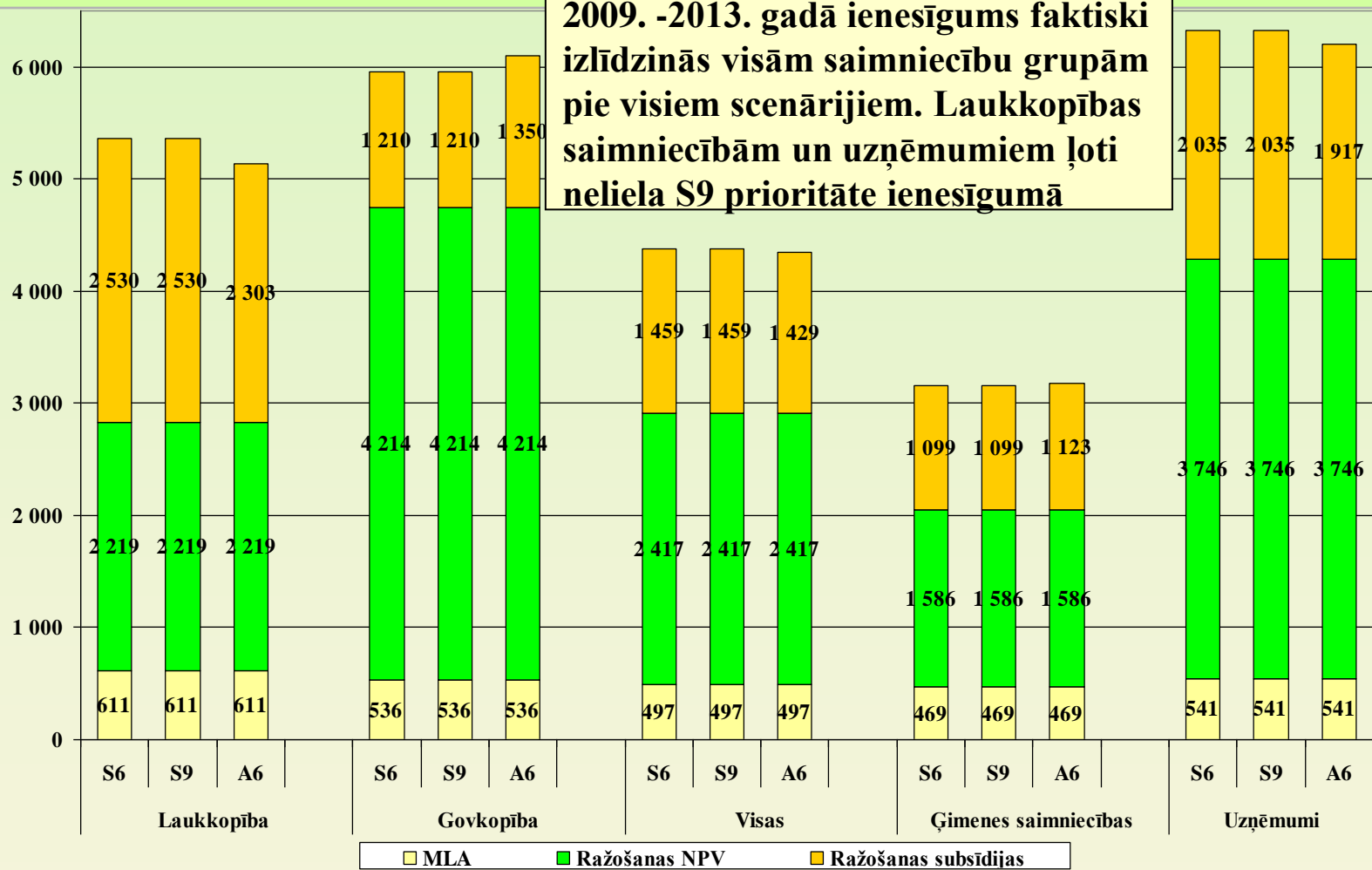
Saimniecību NPV struktūra 2006.gadā, pa saimniecību grupām, atkarībā no scenārija, (Ls uz darbaspēka vienību)

2006. gadā visām saimniecību grupām lielāka NPV būtu pie S9 scenārija

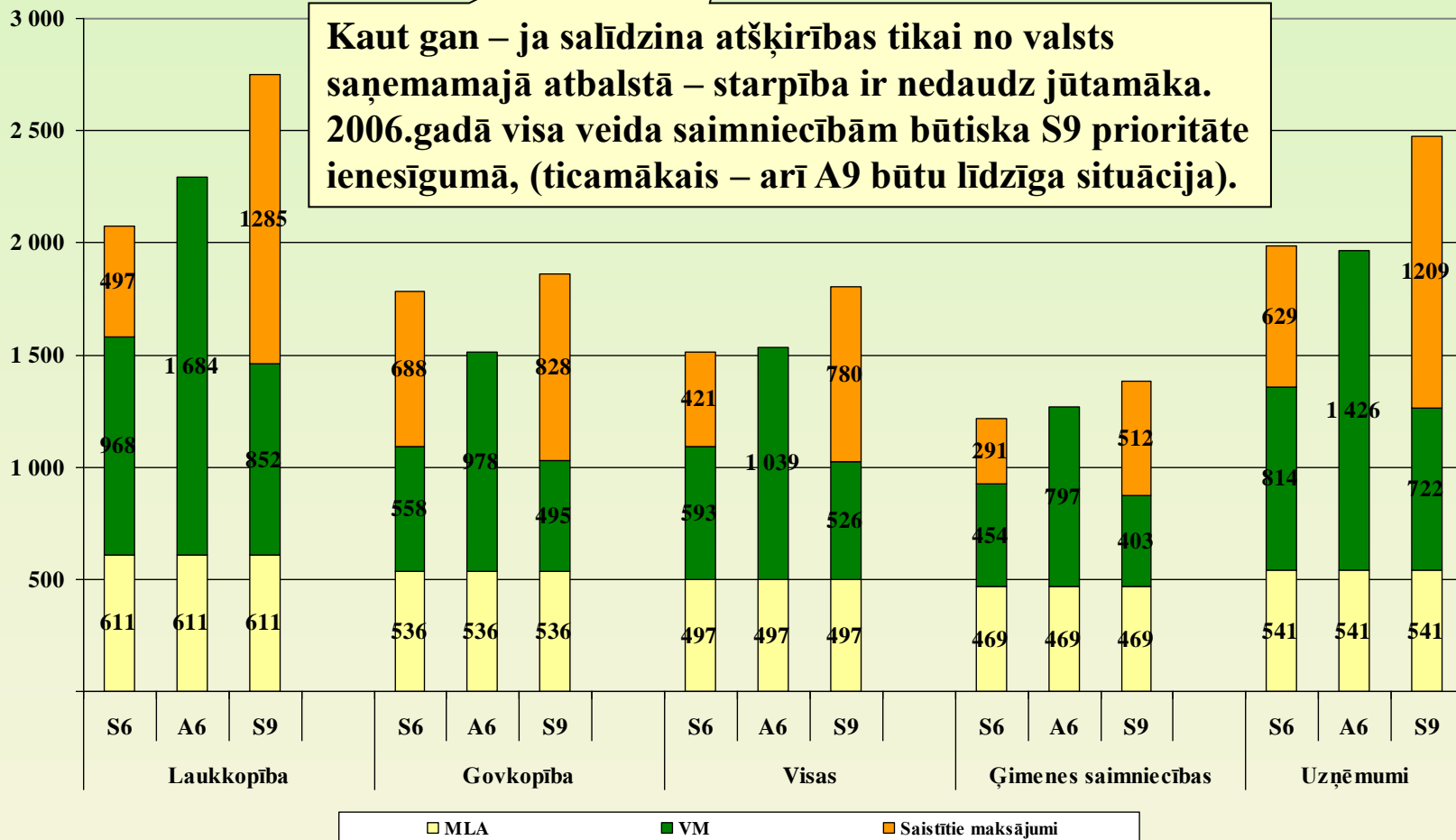
Saimniecību NPV struktūra 2013.gadā, pa saimniecību grupām, atkarībā no scenārija, Ls

2009. -2013. gadā ienesīgums faktiski izlīdzinās visām saimniecību grupām pie visiem scenārijiem. Laukkopības saimniecībām un uzņēmumiem ļoti neliela S9 prioritāte ienesīgumā

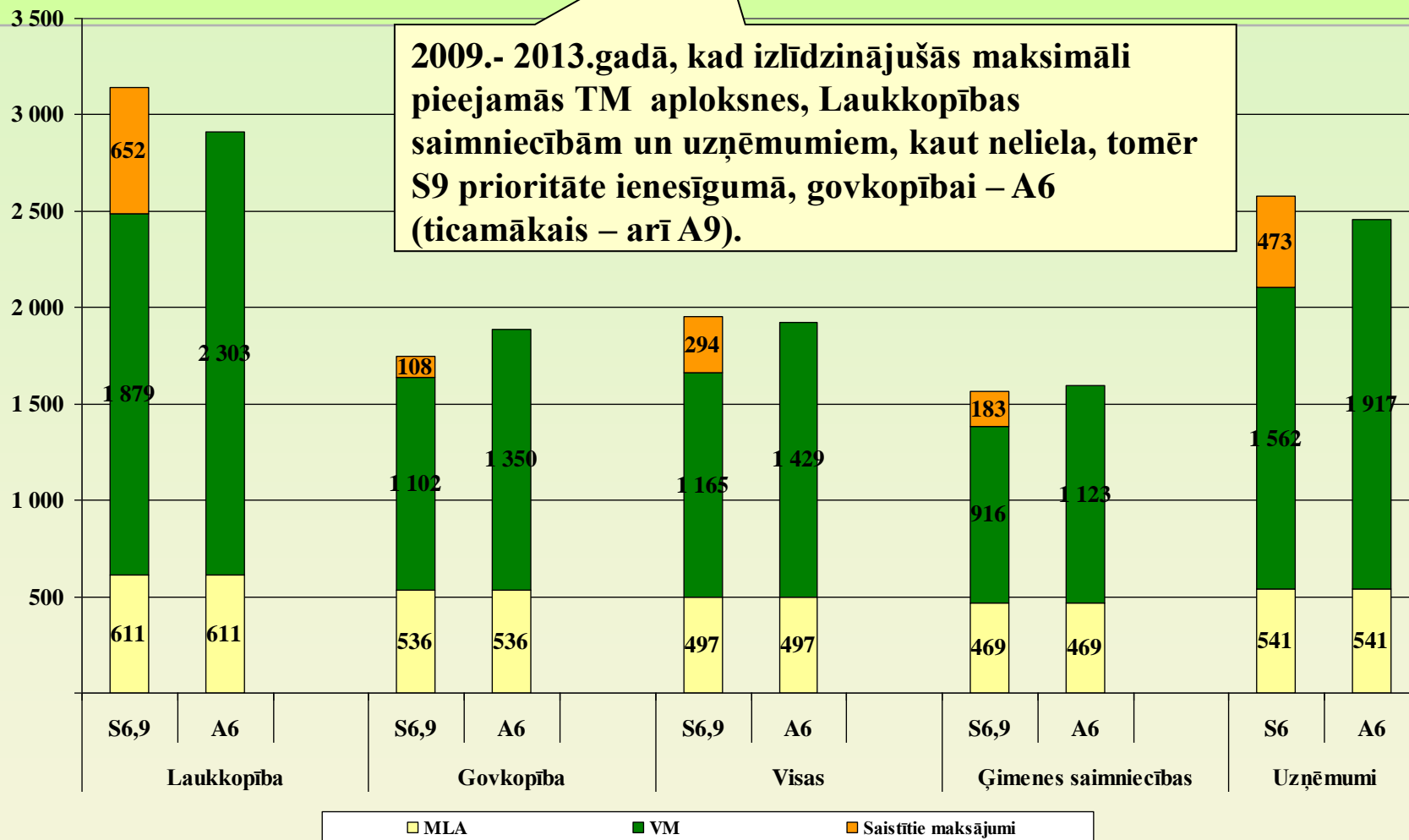

Atbalsta apjoms un struktūra saimniecībās 2006.gadā (Ls uz darbaspēka vienību)

Kaut gan – ja salīdzina atšķirības tikai no valsts saņemtajā atbalstā – starpība ir nedaudz jūtama. 2006.gadā visa veida saimniecībām būtiska S9 prioritāte ienesīgumā, (ticamākais – arī A9 būtu līdzīga situācija).

Atbalsta apjoms un struktūra saimniecībās 2013.gadā (Ls uz darbaspēka vienību)

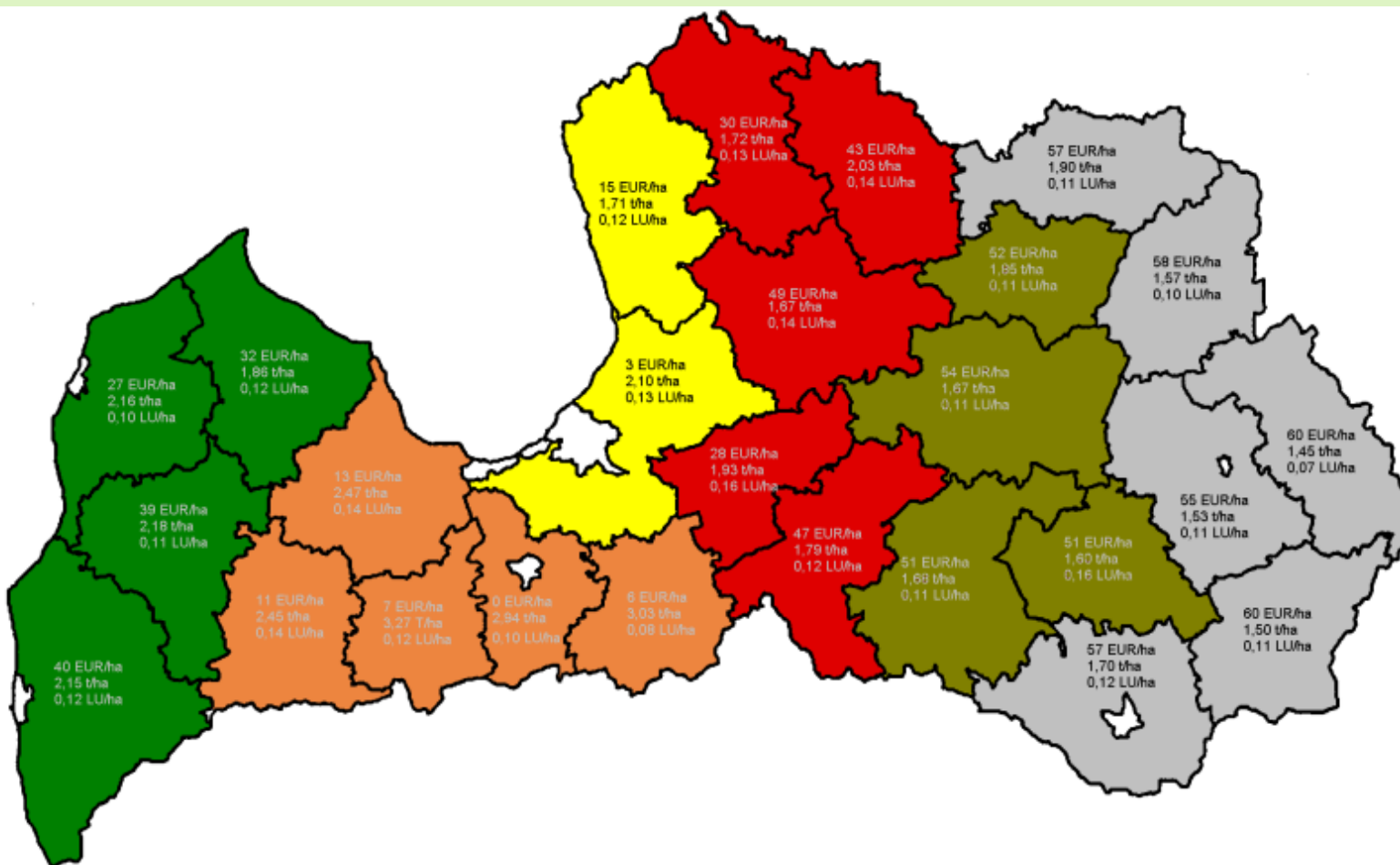
3. aspekts:

TM reformas ietekme uz
Latvijas lauku attīstību reģionos

□ LAPA un SEMS modeļa rezultāti

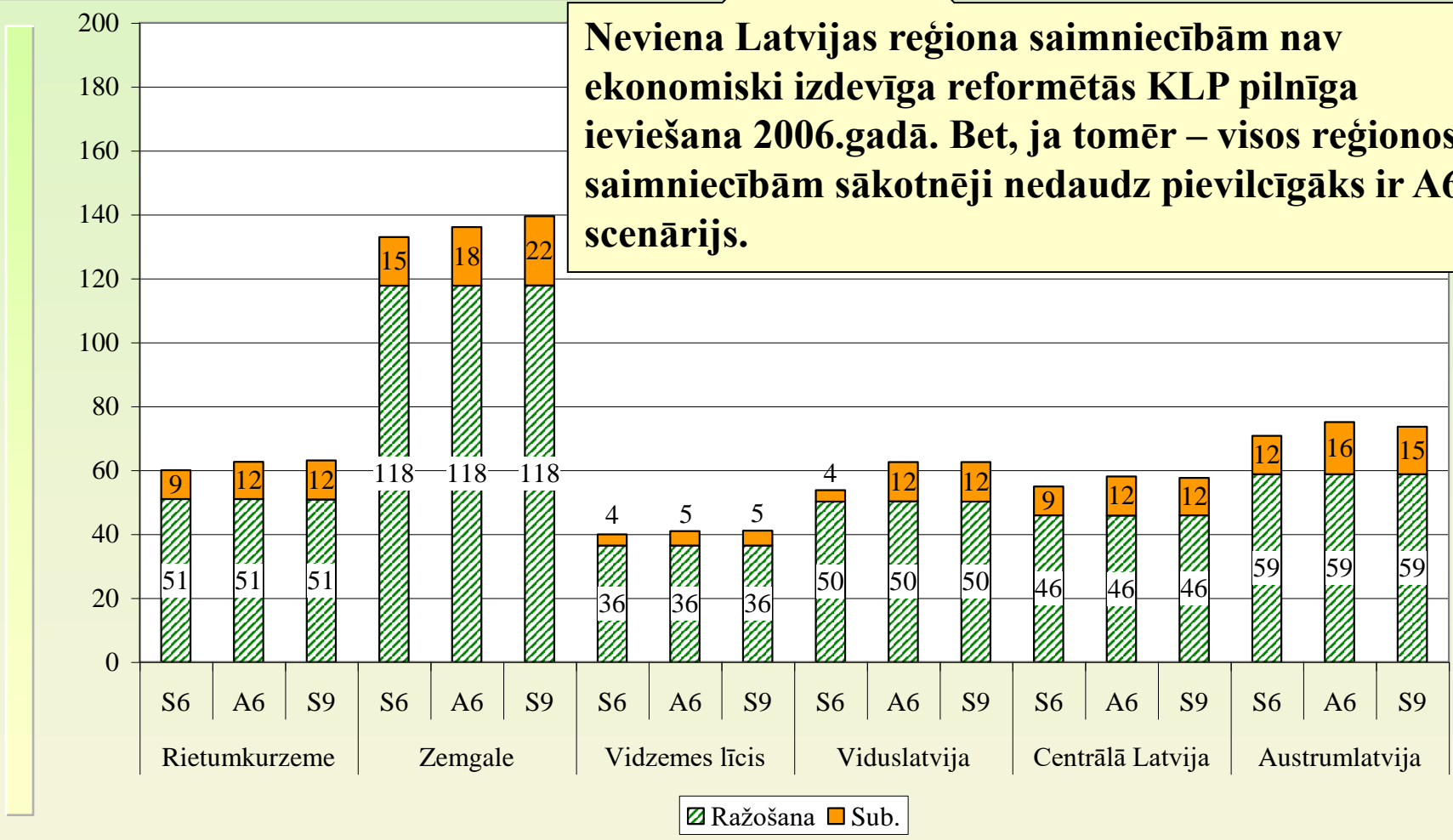

Latvijas reģioni šajā analītiskajā scenāriju izvēles ietekmes modelēšanas pētījumā

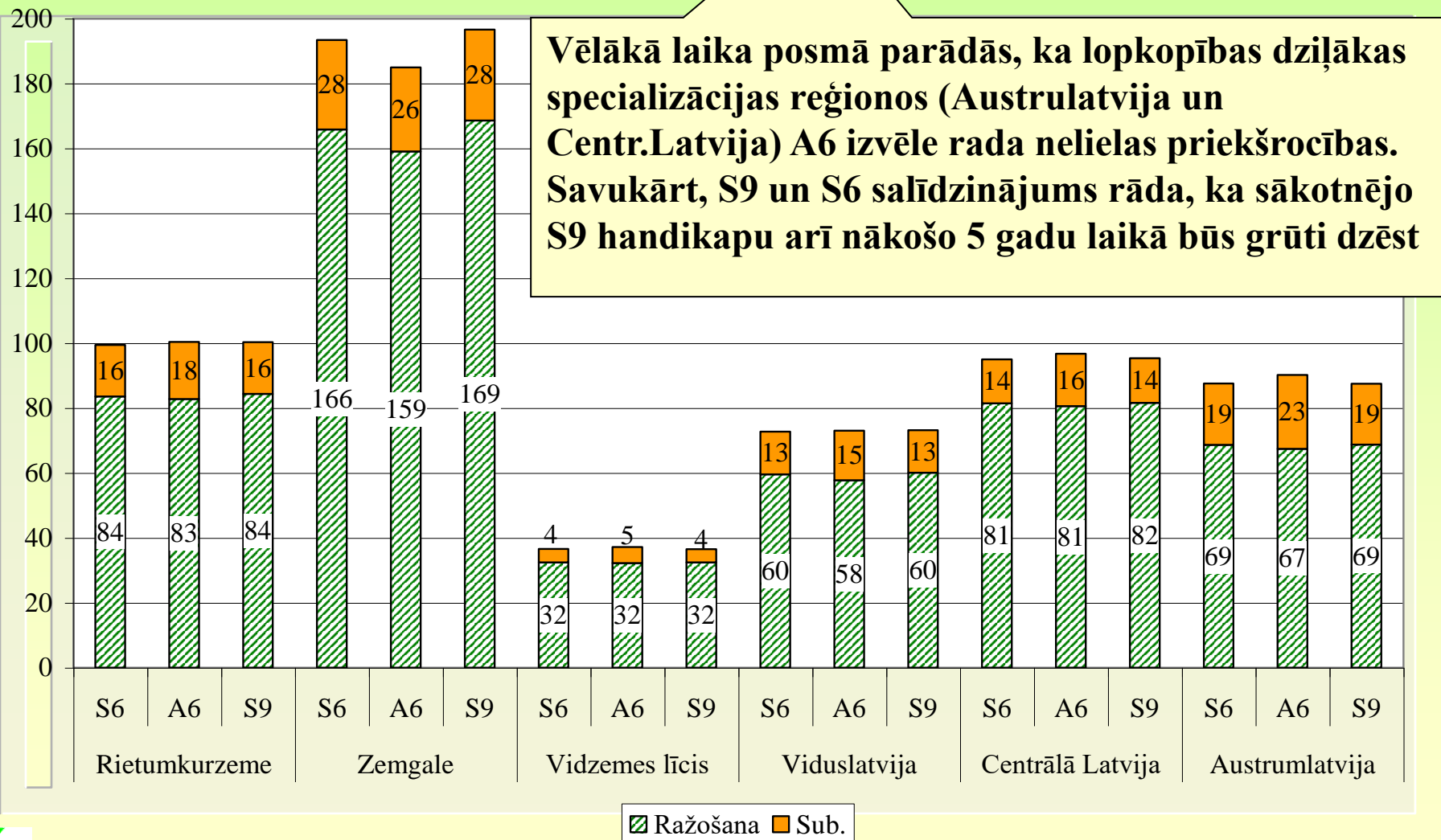

Latvijas lauksaimniecības sektora pievienotās vērtības prognozējamā struktūra reģionos 2006. gadā, milj.Ls, (LAPA rezultāti)

Neviena Latvijas reģiona saimniecībām nav ekonomiski izdevīga reformētās KLP pilnīga ieviešana 2006.gadā. Bet, ja tomēr – visos reģionos saimniecībām sākotnēji nedaudz pievilcīgāks ir A6 scenārijs.

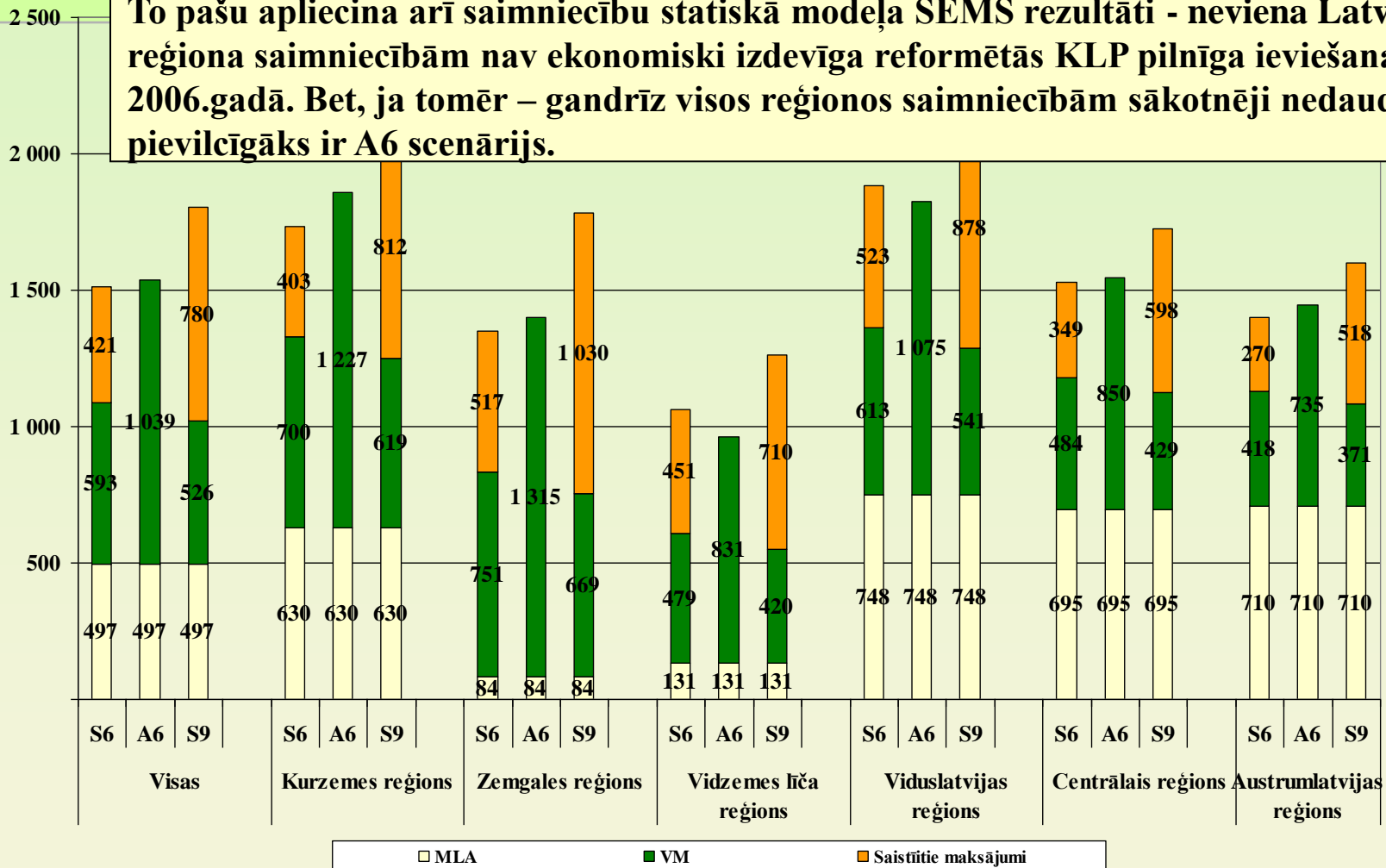

Latvijas lauksaimniecības sektora pievienotās vērtības prognozējamā struktūra reģionos 2013. gadā, milj.Ls, (LAPA rezultāti)

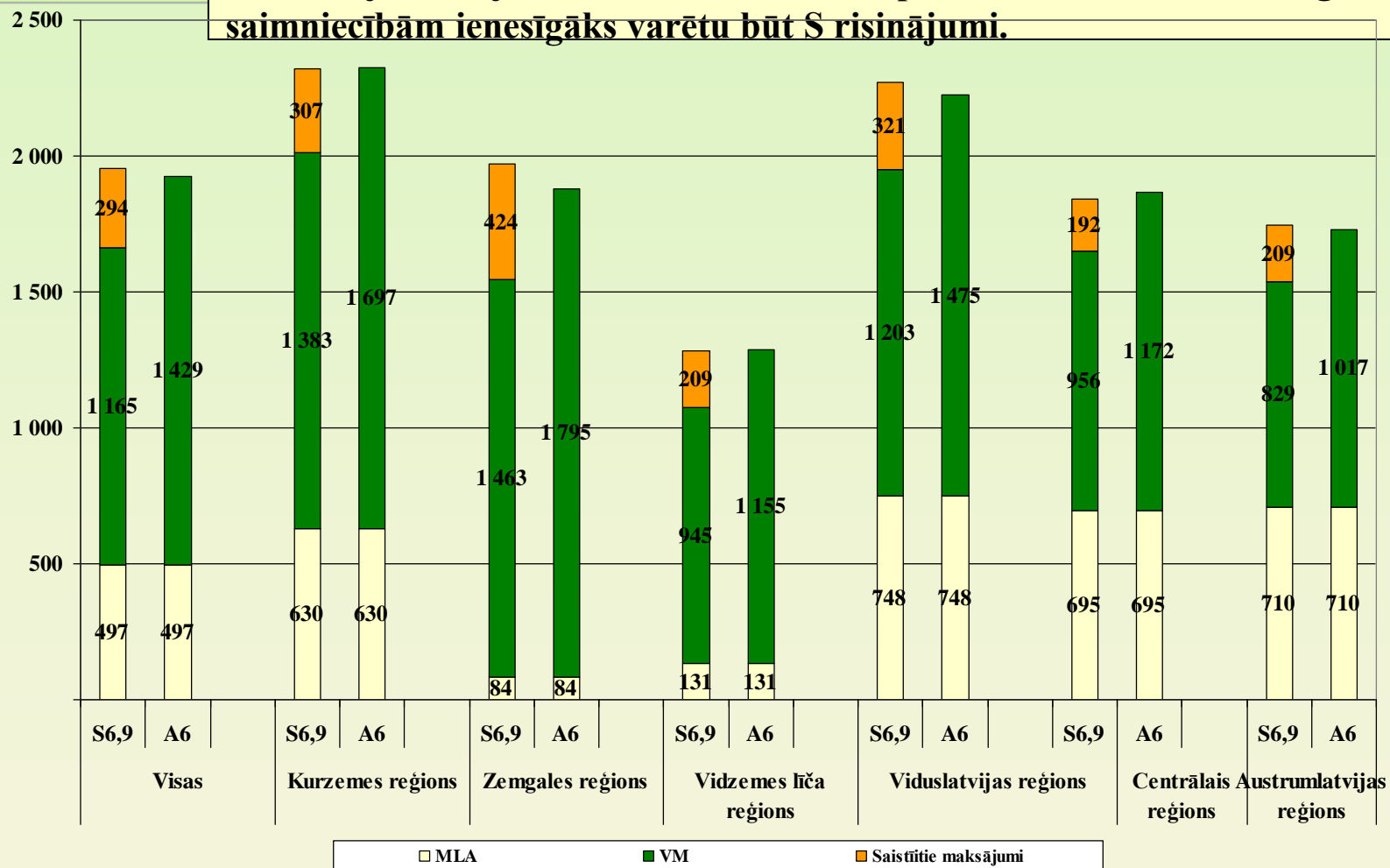
Atbalsta apjoms un struktūra dažādu reģionu saimniecībās 2006.gadā (Ls uz darbaspēka vienību *SEMS aprēķini*)

To pašu apliecina arī saimniecību statistiskā modeļa SEMS rezultāti - neviena Latvijas reģiona saimniecībām nav ekonomiski izdevīga reformētās KLP pilnīga ieviešana 2006.gadā. Bet, ja tomēr – gandrīz visos reģionos saimniecībām sākotnēji nedaudz pievilcīgāks ir A6 scenārijs.

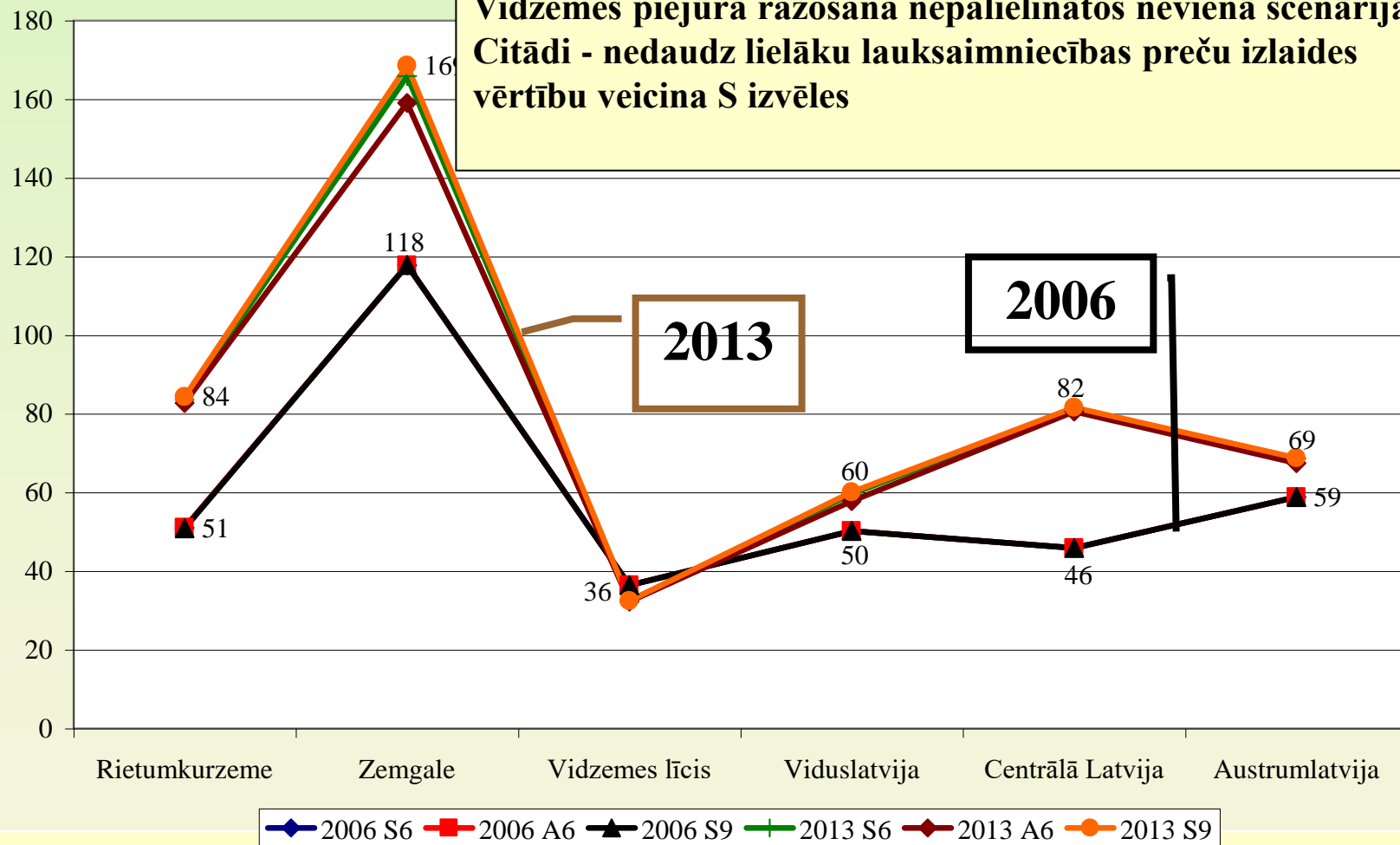
Atbalsta apjoms un struktūra dažādu reģionu saimniecībās 2013.gadā (Ls uz darbaspēka vienību, SEMS aprēķini)

Līdzīgs apliecinājums 2013.gada nosacījumiem - Austrumlatvijā un Centrālajā Latvijā A6 izvēle rada nelielas priekšrocības, kamēr Zemgalē saimniecībām ienesīgāks varētu būt S risinājumi.

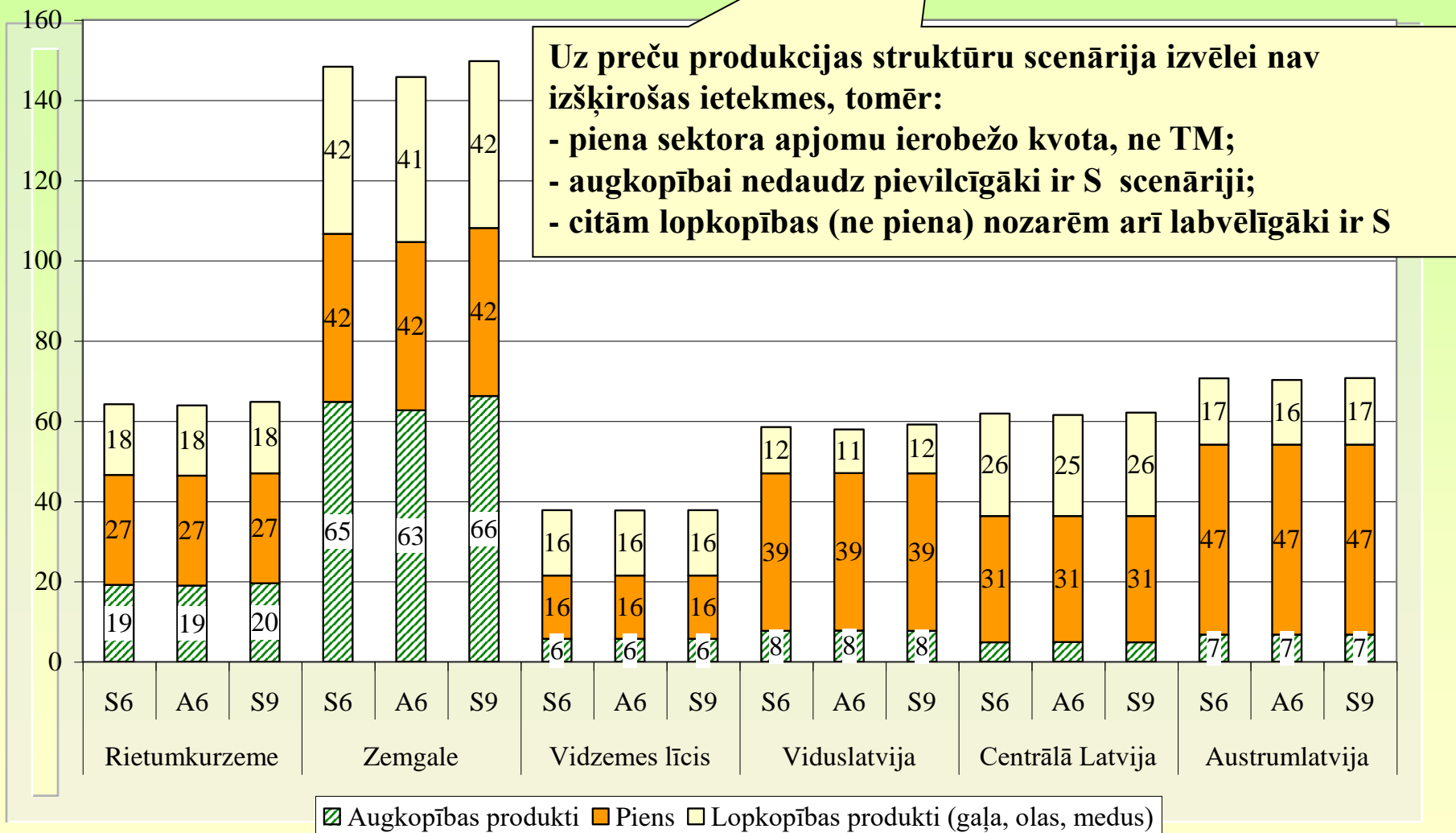

Latvijas lauksaimniecības sektora ieņēmumi no produkcijas pārdošanas, reģionu griezumā 2006. un 2013. gadā, milj.Ls, (LAPA rezultāti)

Vidzemes piejūrā ražošana nepalielinātos nevienā scenārijā. Citādi - nedaudz lielāku lauksaimniecības preču izlaides vērtību veicina S izvēles

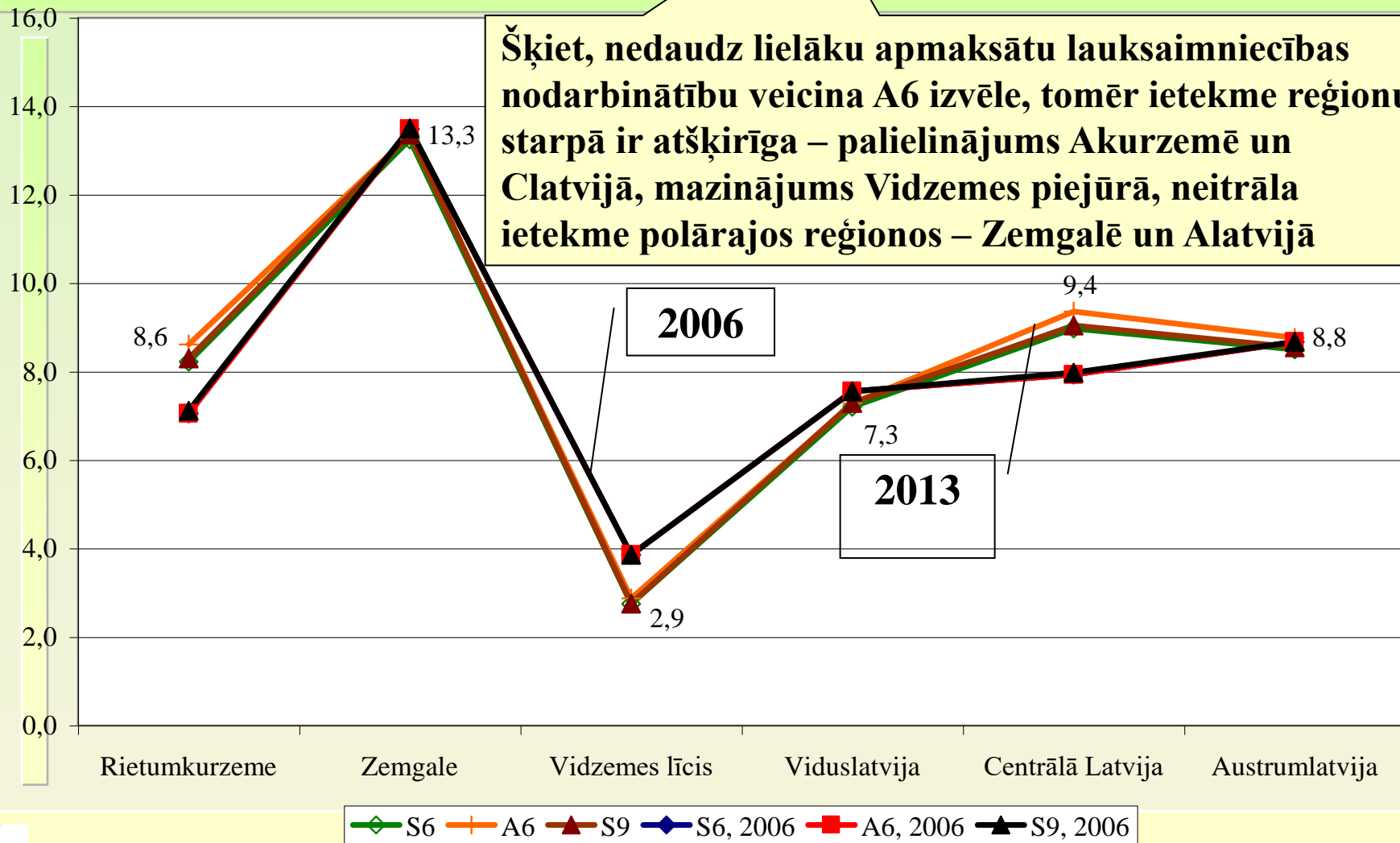
Latvijas lauksaimniecības ražošanas struktūra reģionos 2009. gadā, milj.Ls, (LAPA rezultāti)

Darbaspēka izmantošana reģionos 2006. un 2013.gadā, milj.cilvēkstundu, (LAPA rezultāti)

Šķiet, nedaudz lielāku apmaksātu lauksaimniecības nodarbinātību veicina A6 izvēle, tomēr ietekme reģionu starpā ir atšķirīga – palielinājums Akurzemē un Clatvijā, mazinājums Vidzemes piejūrā, neitrāla ietekme polārajos reģionos – Zemgalē un Alatvijā

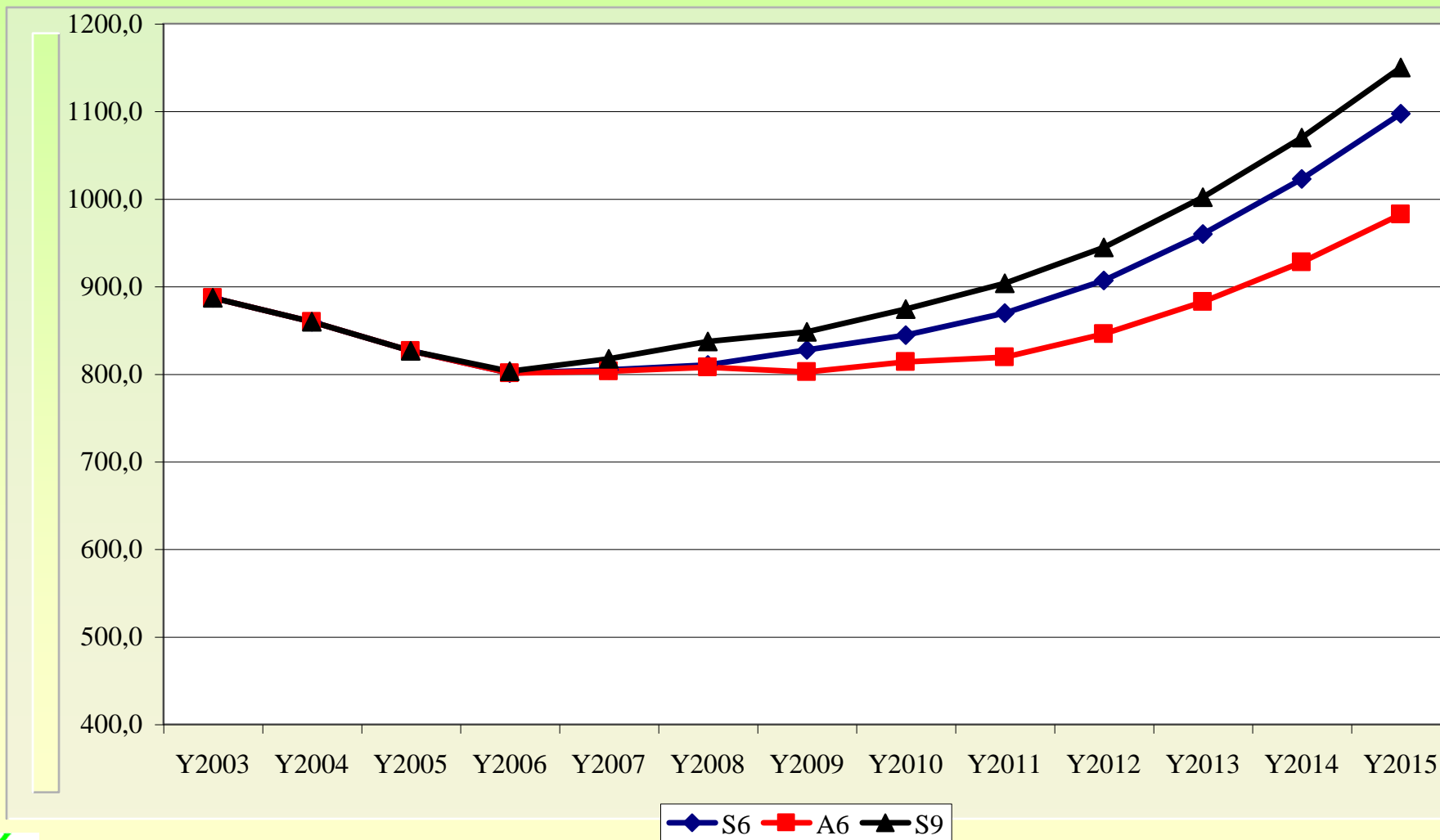
4. aspekts:

Reformētās KLP ieviešanas dažādo scenāriju ietekme uz dažādu Latvijas lauksaimniecības sektoru attīstību un ar sektoriem saistītajām rūpniecības nozarēm

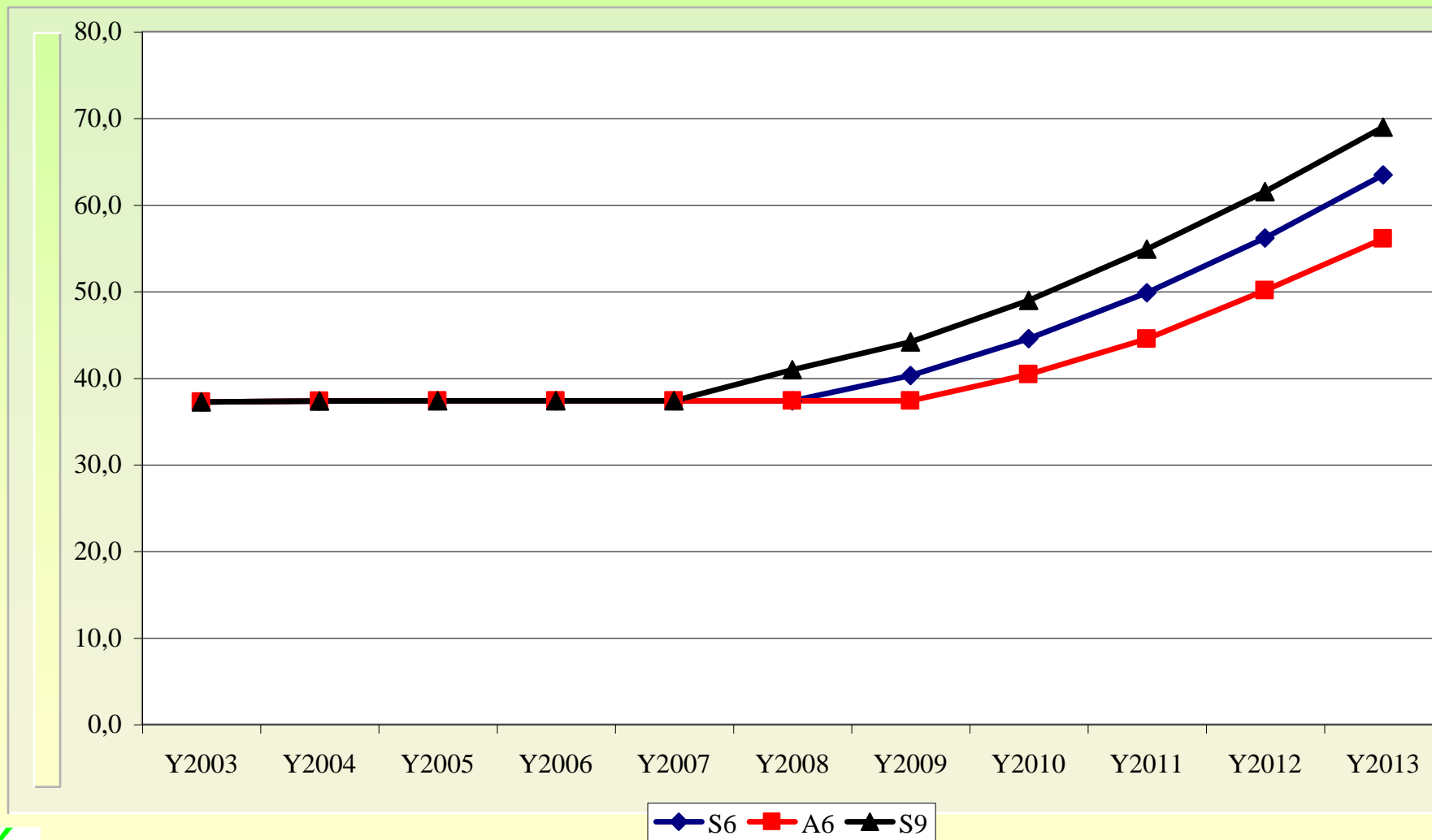
Galvenokārt LAPA modeļa rezultāti

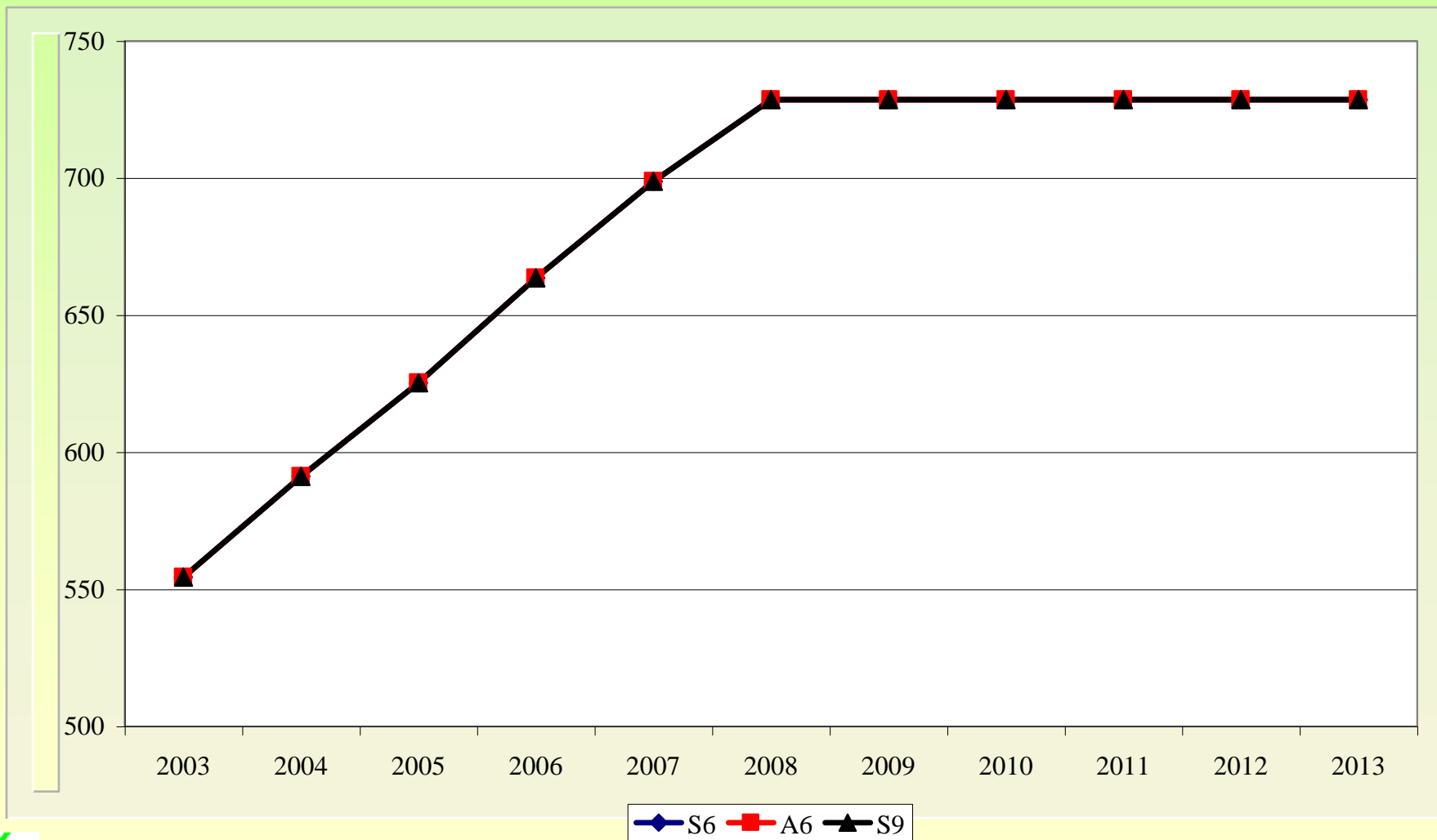
Graudu ražošanas prognozes periodā no 2003.g. līdz 2015.gadam

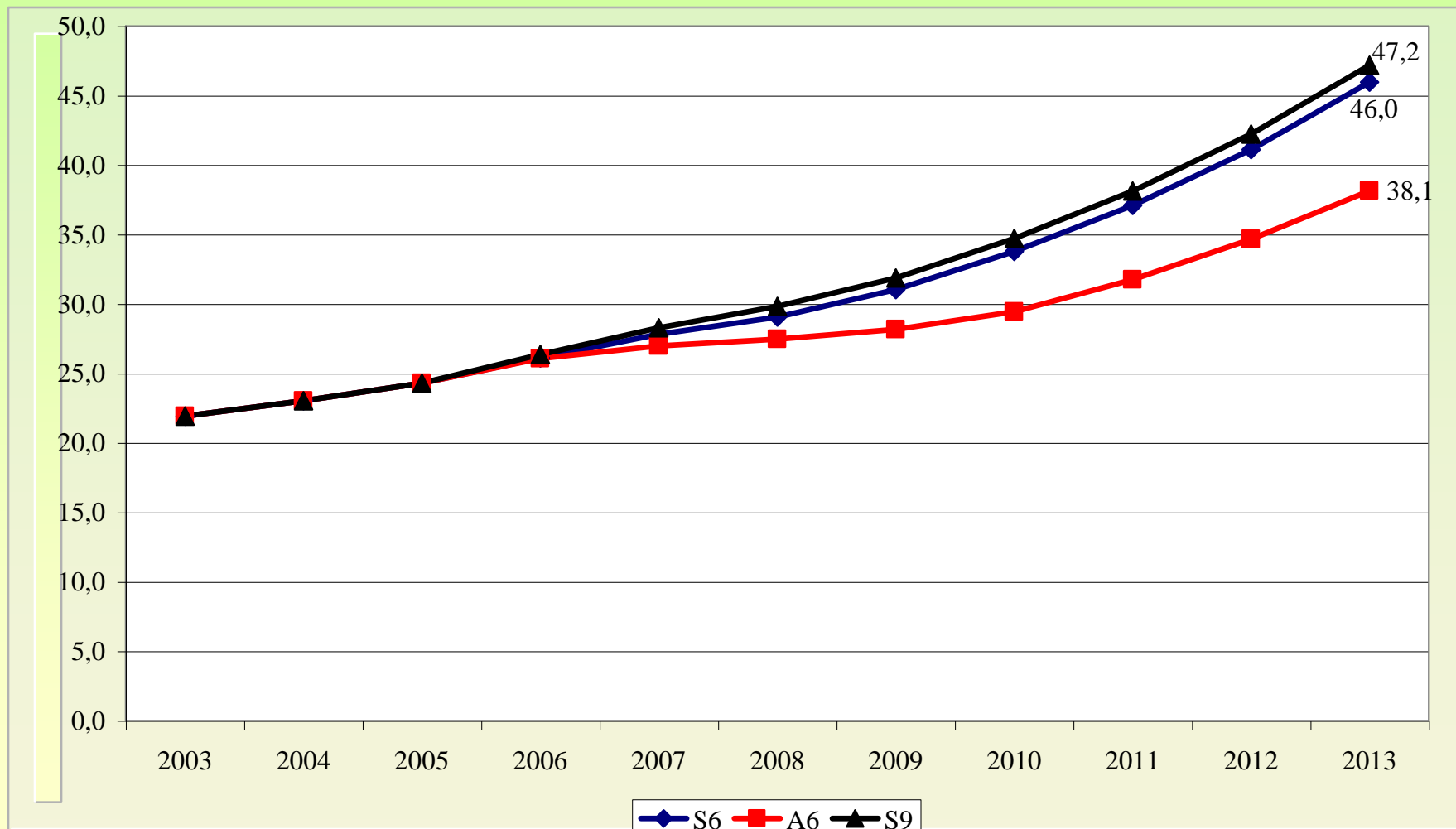
Rapša ražošanas prognozes periodā no 2003.g. līdz 2013.gadam

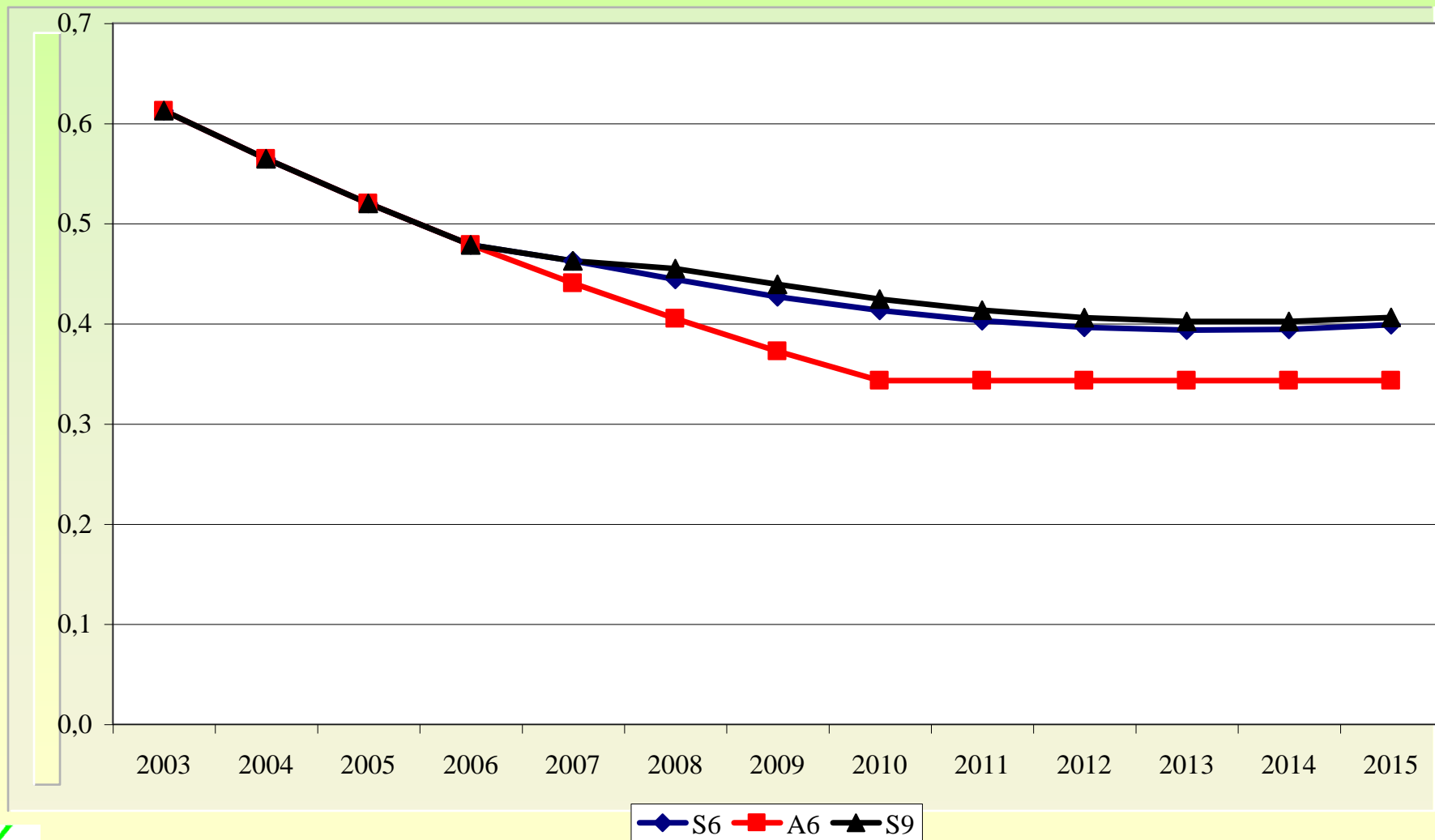
Piena ražošanas prognozes periodā no 2003.g. līdz 2013.gadam, tūkst.t.

Liellopu gaļas ražošanas prognozes periodā no 2003.g. līdz 2013.gadam, tūkst.t.

Aitu gaļas ražošanas prognozes periodā no 2003.g. līdz 2015.gadam, tūkst.t.

5. aspekts:

Reformētās KLP ieviešanas dažādo scenāriju ietekme uz dažādām saimnieku interešu grupām ieviešanas gadā:

Zemnieku “labsajūtas” novērtējums ...

□ SEMS modeļa rezultāti

Ienākumu pārmaiņas %, salīdzinot ar A6 scenāriju: $(S_x - A6)/A6$

	2006:		2009: $S_{6,9}$	2013: $S_{6,9}$
	S_6	S_9		
Laukkopība	-5	10	4	4
Govkopība	7	9	-2	-2
Cūkkopība, putnkopība	-1	0	0	0
Jaukta augkopība	-5	9	1	1
Jaukta lopkopība	0	5	-2	-2
Jauktas saimniecības	0	9	0	0
Vidēji	-1	8	1	1

Ienākumu pārmaiņas %, salīdzinot ar A6 scenāriju

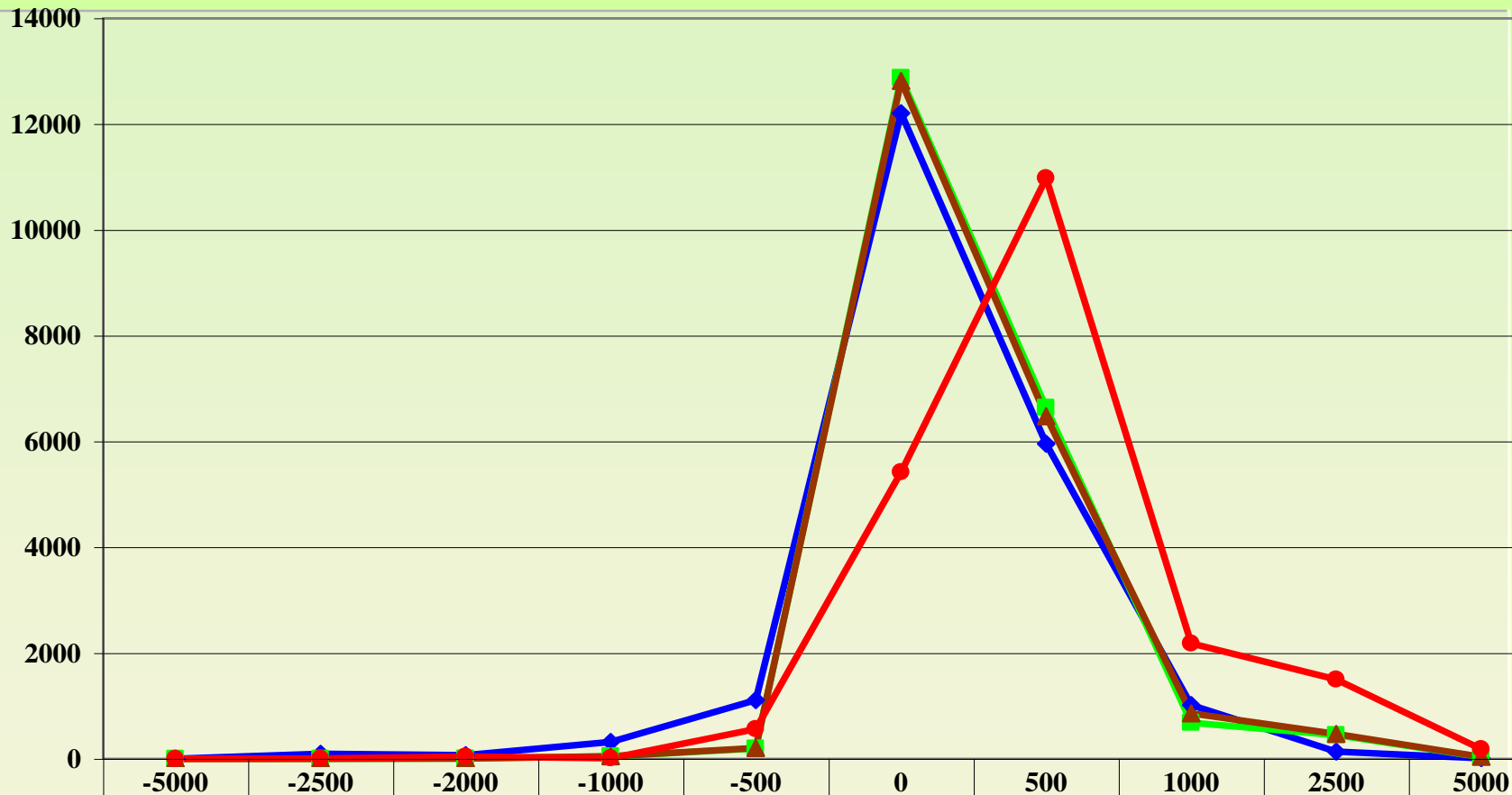
	2006:		2009: $S_{6,9}$	2013: $S_{6,9}$
	S_6	S_9		
Kurzemes reģions	-3	5	0	0
Zemgales reģions	-1	9	2	2
Vidzemes līča reģions	3	10	0	0
Centrālais reģions	2	11	1	1
Viduslatvijas reģions	-1	6	-1	-1
Austrumlatvijas reģions	-2	7	1	1
Vidēji	-1	8	1	1

Ienākumu pārmaiņas %, salīdzinot ar A6 scenāriju

	2006:		2009: $S_{6,9}$	2013: $S_{6,9}$
	S_6	S_9		
Ģimenes saimniecības	0	9	1	1
Uzņēmumi	-1	8	0	0
Vidēji	-1	8	1	1

Saimniecību sadalījums ienākumu pārmaiņu (Ls) grupās, salīdzinot ar A6 scenāriju

2006: S6-A6

3

93

69

316

1110

12206

5954

1017

134

8

2009: S6-A6

0

1

4

44

191

12870

6635

682

447

33

2013: S6-A6

0

1

4

44

203

12814

6477

860

468

37

2006: S9-A6

1

4

41

8

564

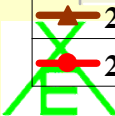
5416

10974

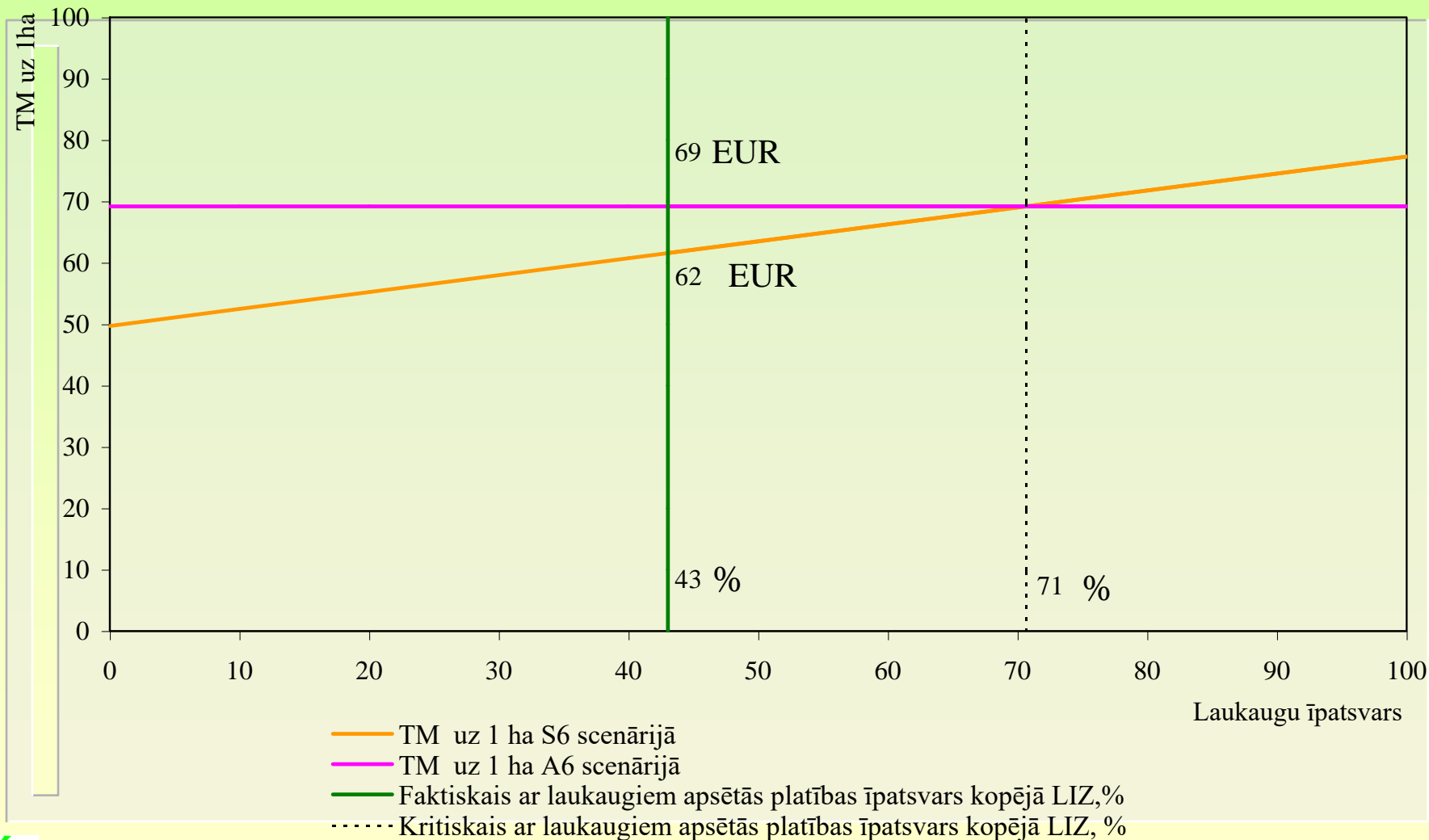
2183

1501

182

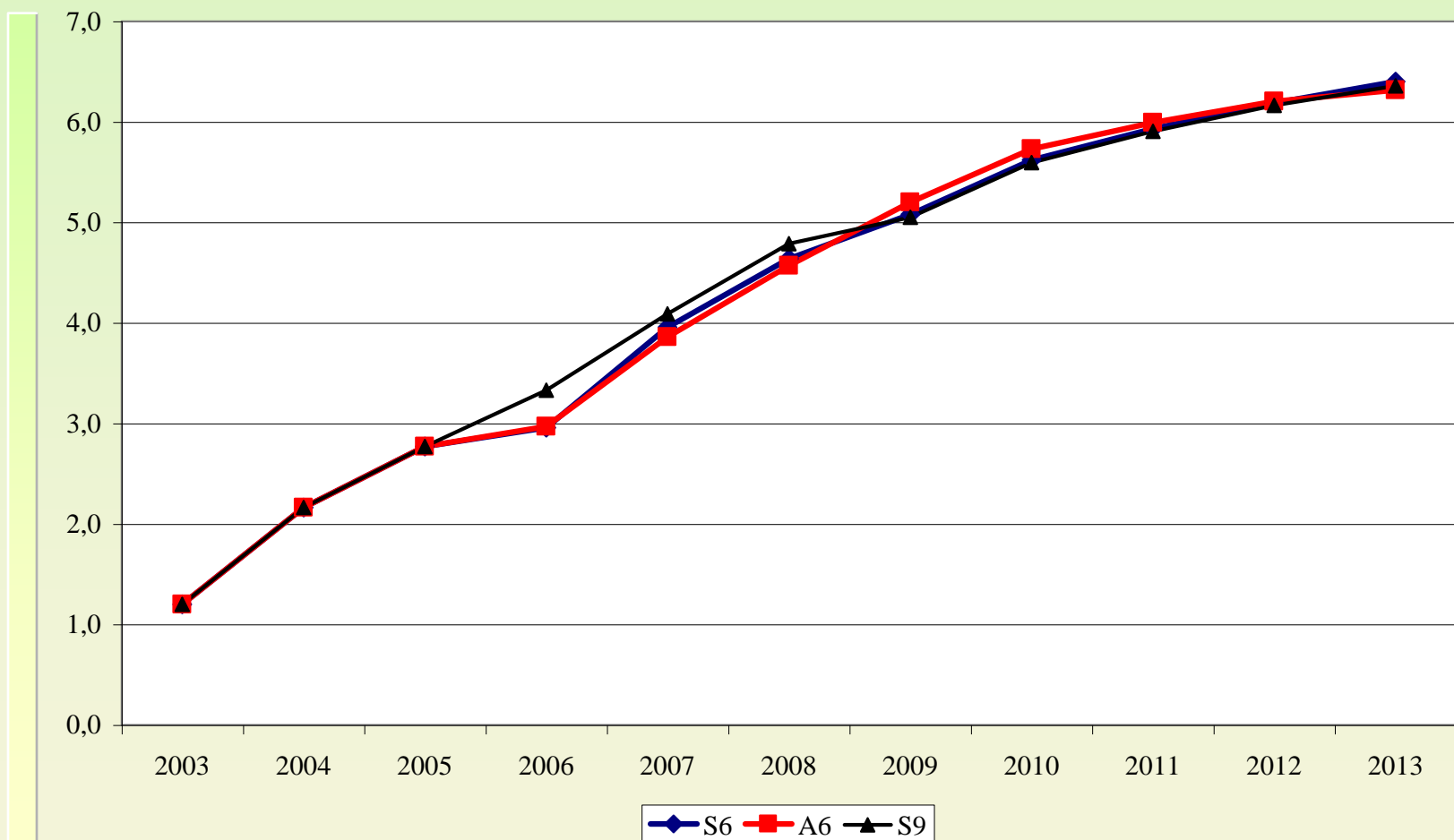

TM apjoms vidējai Latvijas lauku saimniecībai 2007. gadā atkarībā no laukaugu īpatsvara izmantojamā LIZ, EUR/ha

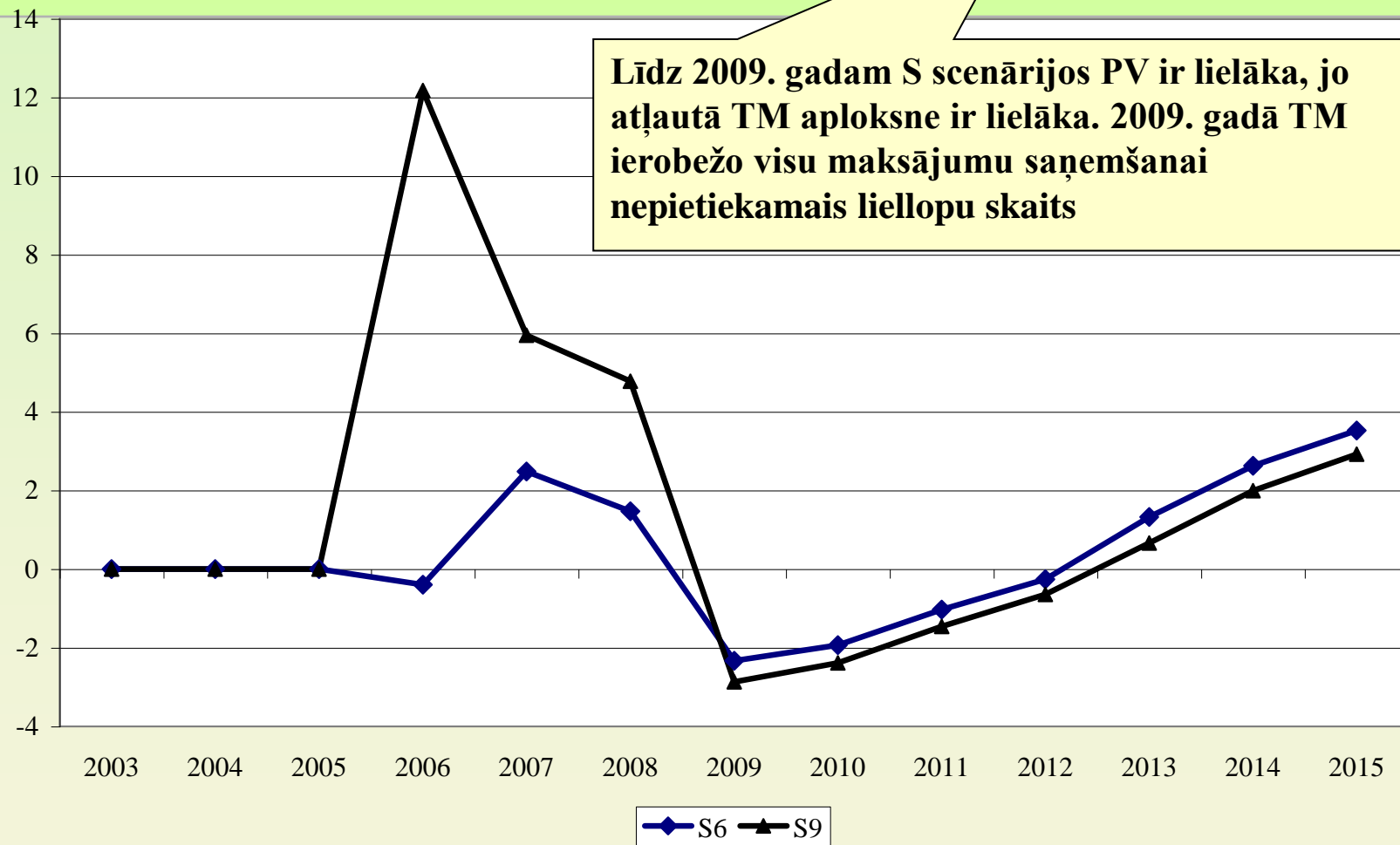

Pagaidām viss

Prognozējamā PV uz darbaspēka vienību sektorā, LVL/cilvēkstundu

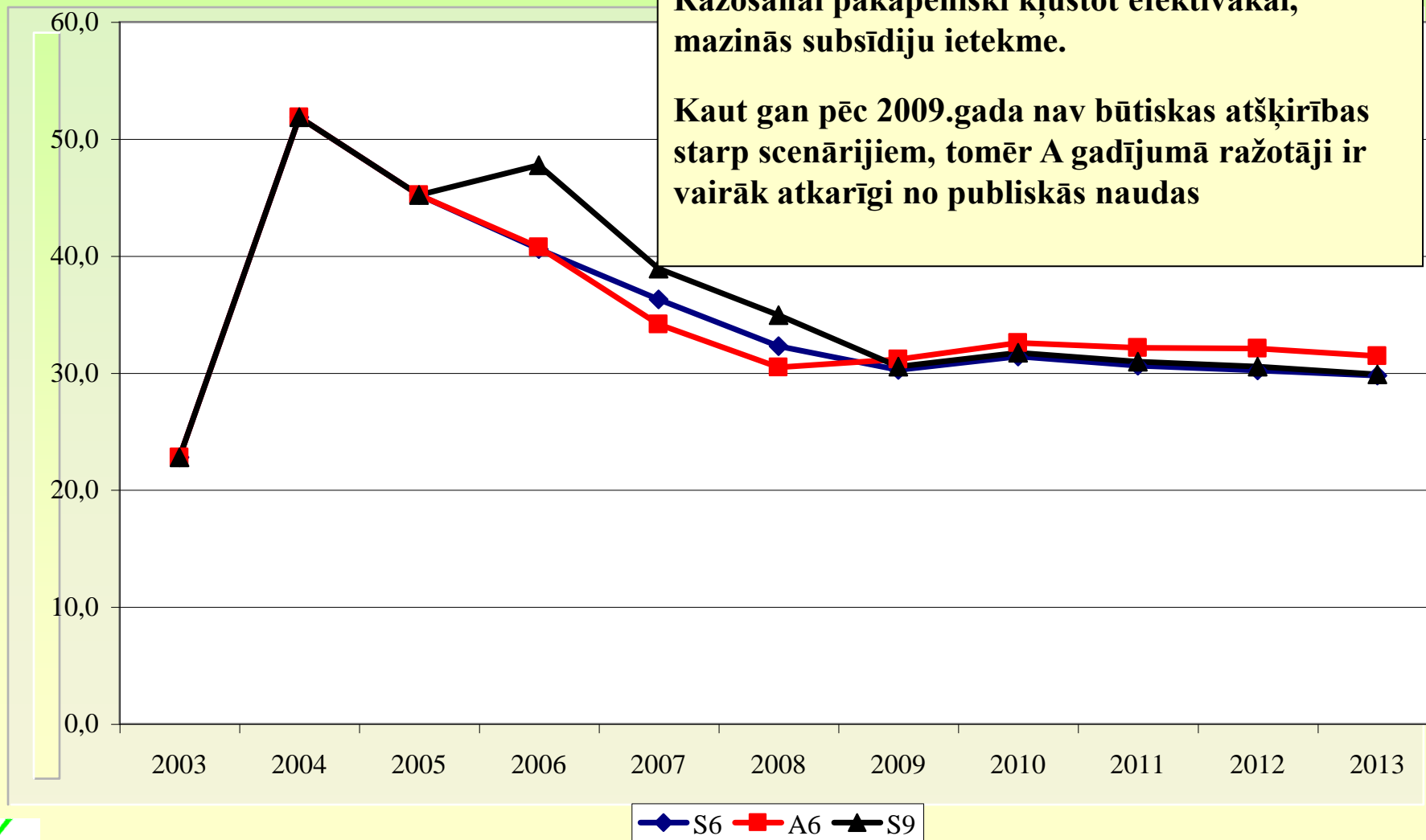
S6 un S9 scenāriju novirzes pret A6* scenāriju PV uz vienu darbaspēka vienību,%

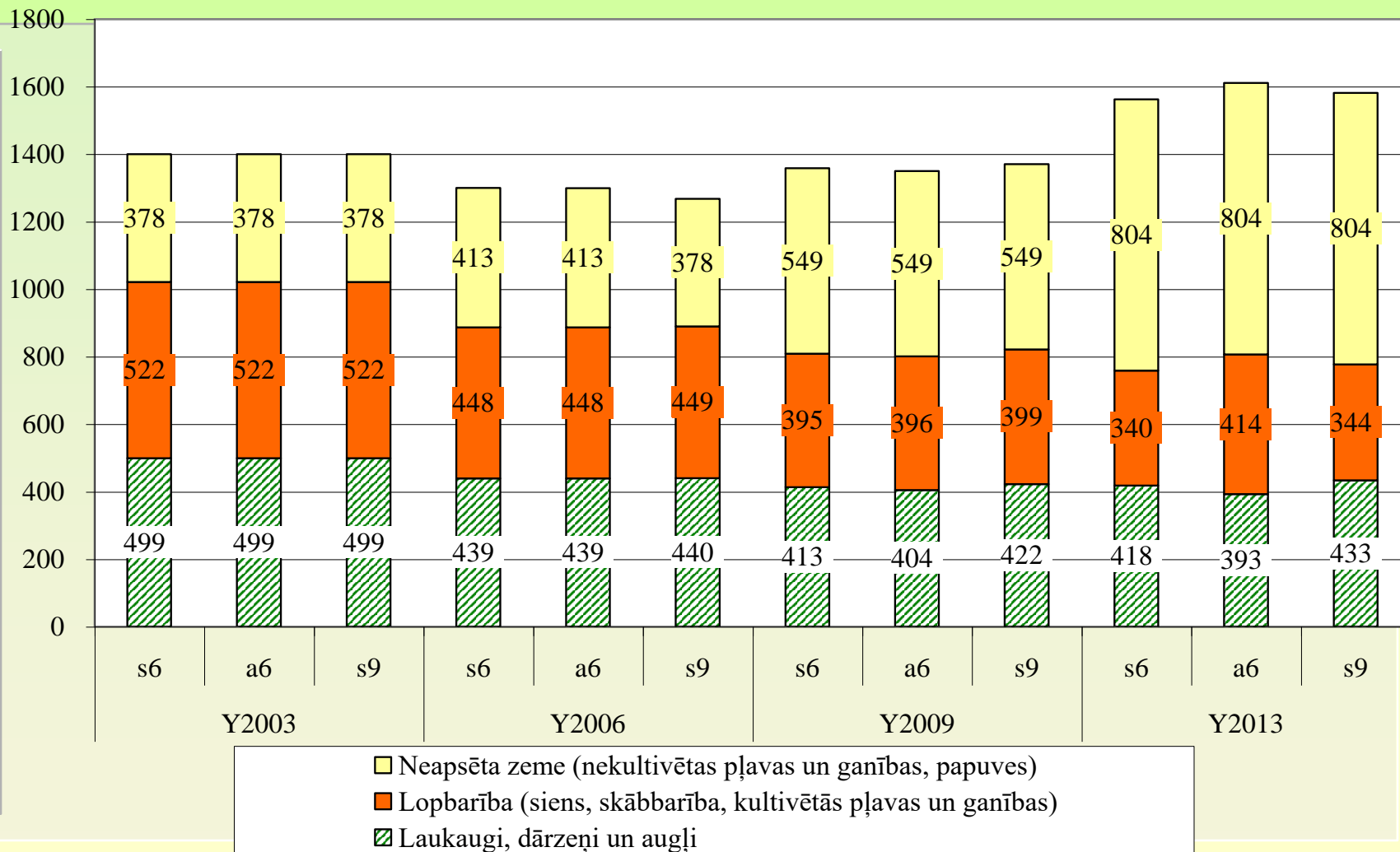
* Novirze = $(Sx - A6) / A6 * 100\%$

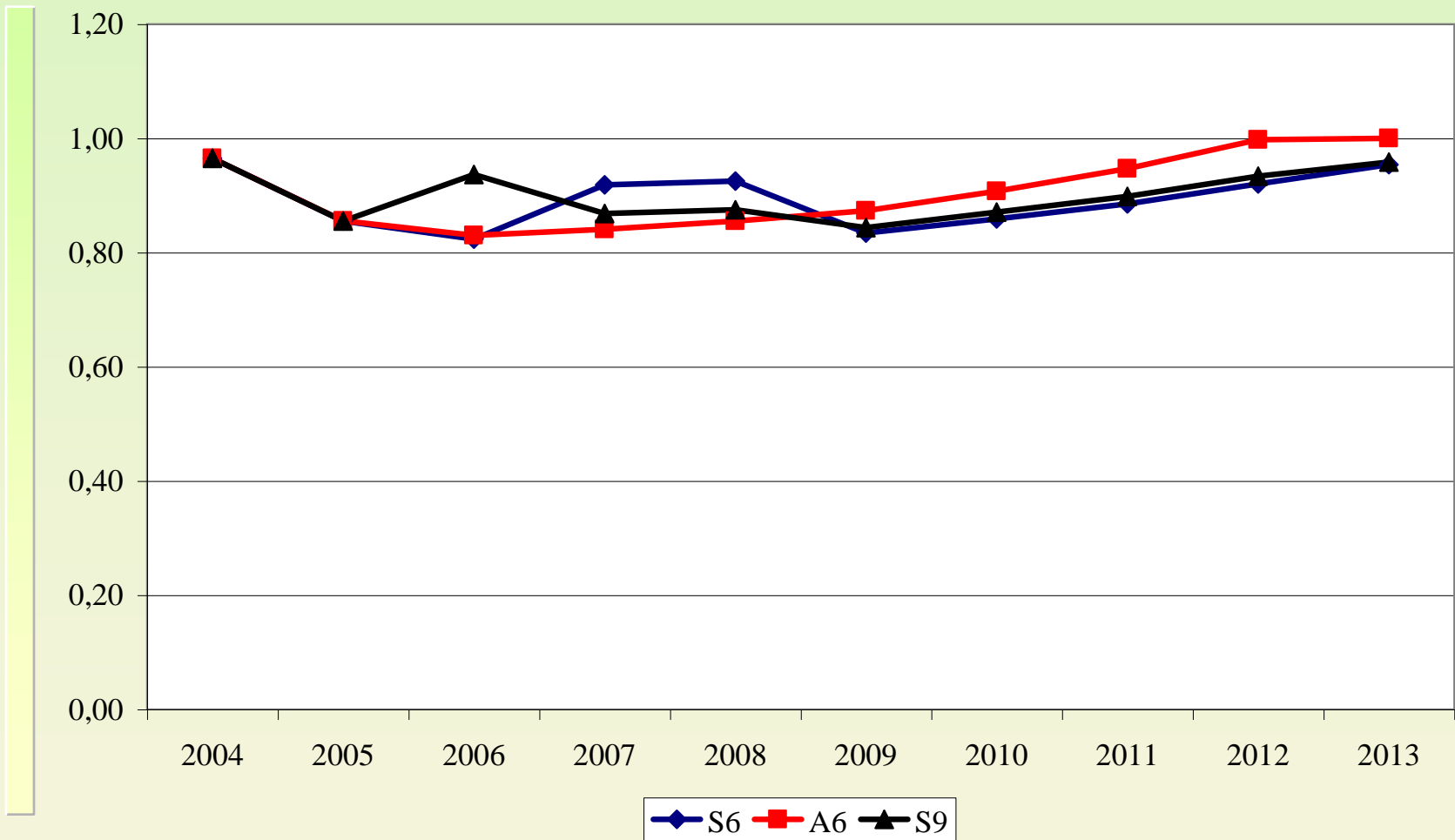
Subsīdiju īpatsvars Latvijas lauksaimniecībā saražotajā pievienotajā vērtībā (PV),%

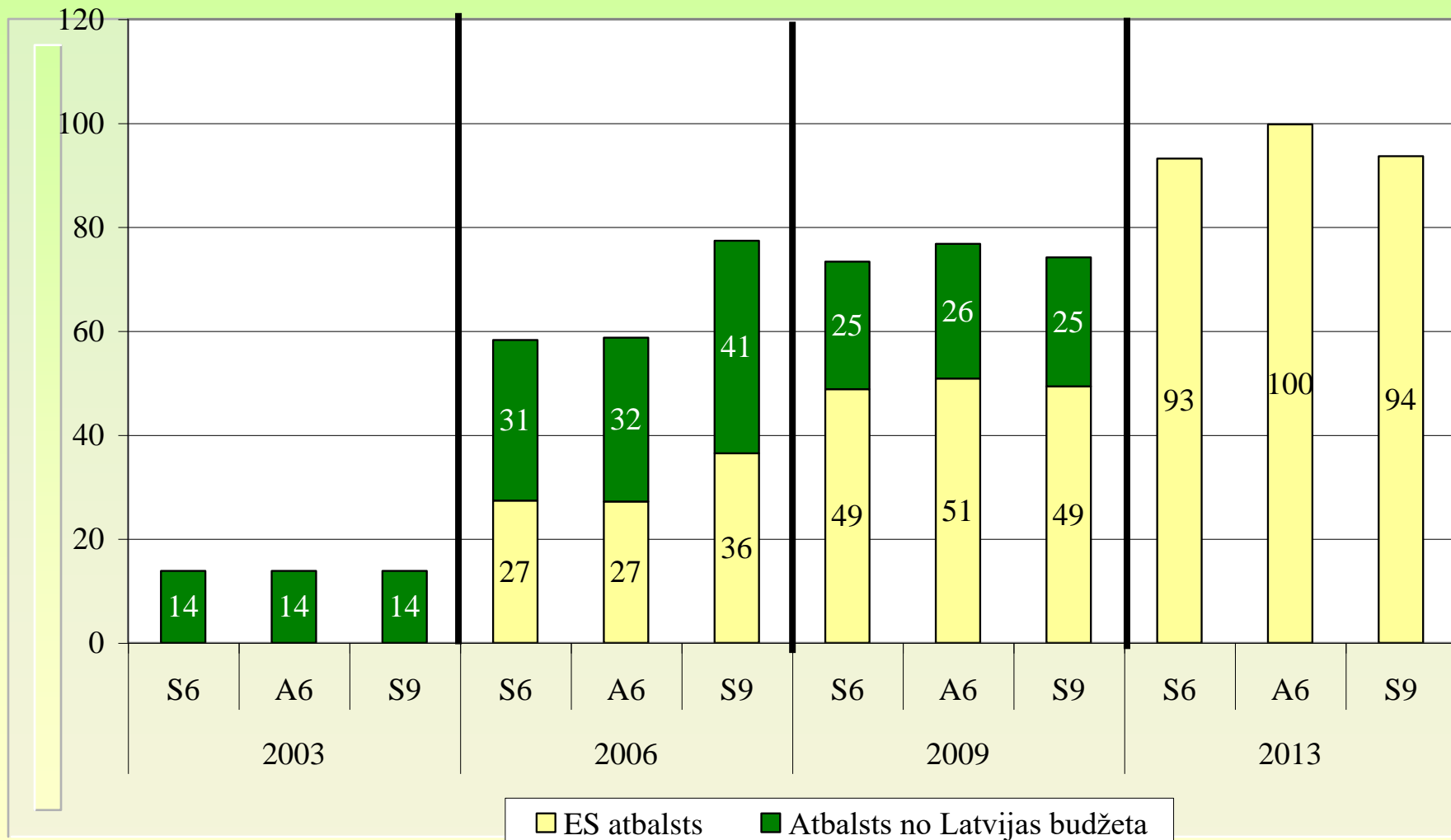
Faktiski izmantojamās lauksaimniecības zemes platības struktūra 2003., 2006., 2009. un 2013.gados, tūkst.ha

Tiešo maksājumu absorbcijas spēja Latvijā, % (prognozējamie fakt.TM / TM kopējo aploksni* Latvijai)

Kopējā TM atbalsta struktūra Latvijas lauksaimniecībai 2003., 2006., 2009. un 2013.gados, milj.Ls

Visas saimniecības: izlaides un ražošanas izmaksu attiecības 2003.-2013.gads

	2003	2005	2006	2009	2013
■ Ražošanas NPV	957	1 685	1 755	2 110	2 417
□ Nolietojums	651	651	651	651	651
■ Pieskaitāmās izmaksas	1 367	1 433	1 424	1 467	1 465
■ Starppatēriņš	2 974	3 164	3 164	3 362	3 362

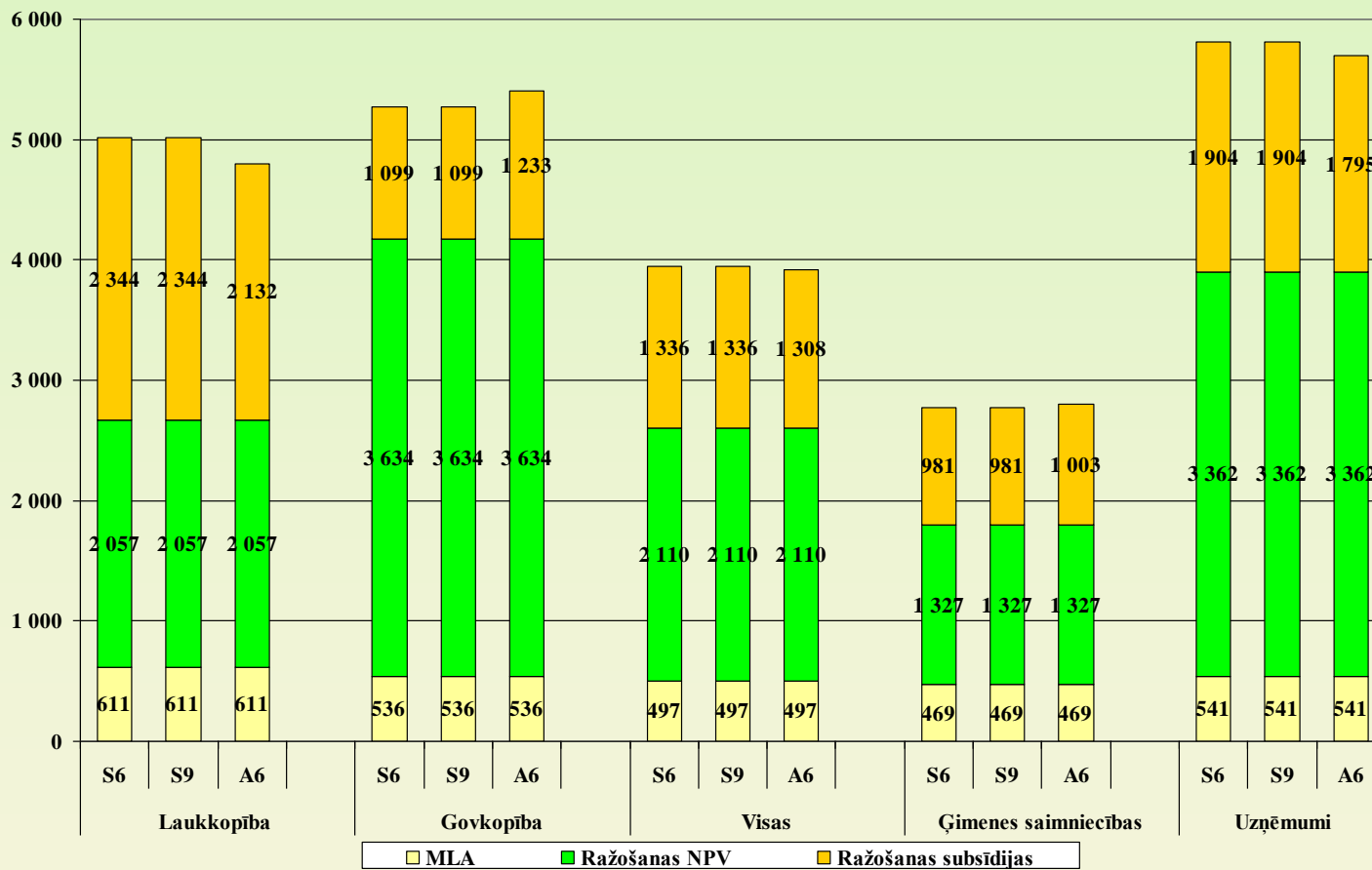
Izlaides pārmaiņas 2003.-2013.gadā

- lielākais palielinājums 2003. ⇒ 2005.g.:
  - vidēji saimniecībās 16.5%,
govkopības – 30.2%, laukkopības – 14.9%,
ģimenes saimniecībās 17.2%, uzņēmumos 16.2%
- 2005. ⇒ 2006.g. ~0.9%
- 2006. ⇒ 2009.g. :
  - vidēji saimniecībās 8.5%,
govkopības – 18.0%, laukkopības – 1.6%,
ģimenes saimniecībās 12.4%, uzņēmumos 6.4%
- 2009. ⇒ 2013.g. :
  - vidēji saimniecībās 4.0%,
govkopības – 6.7%, laukkopības – 1.6%,
ģimenes saimniecībās 5.6%, uzņēmumos 3.1%

Atbalsta apjoms un struktūra saimniecībās 2009.gadā (Ls uz darbaspēka vienību)

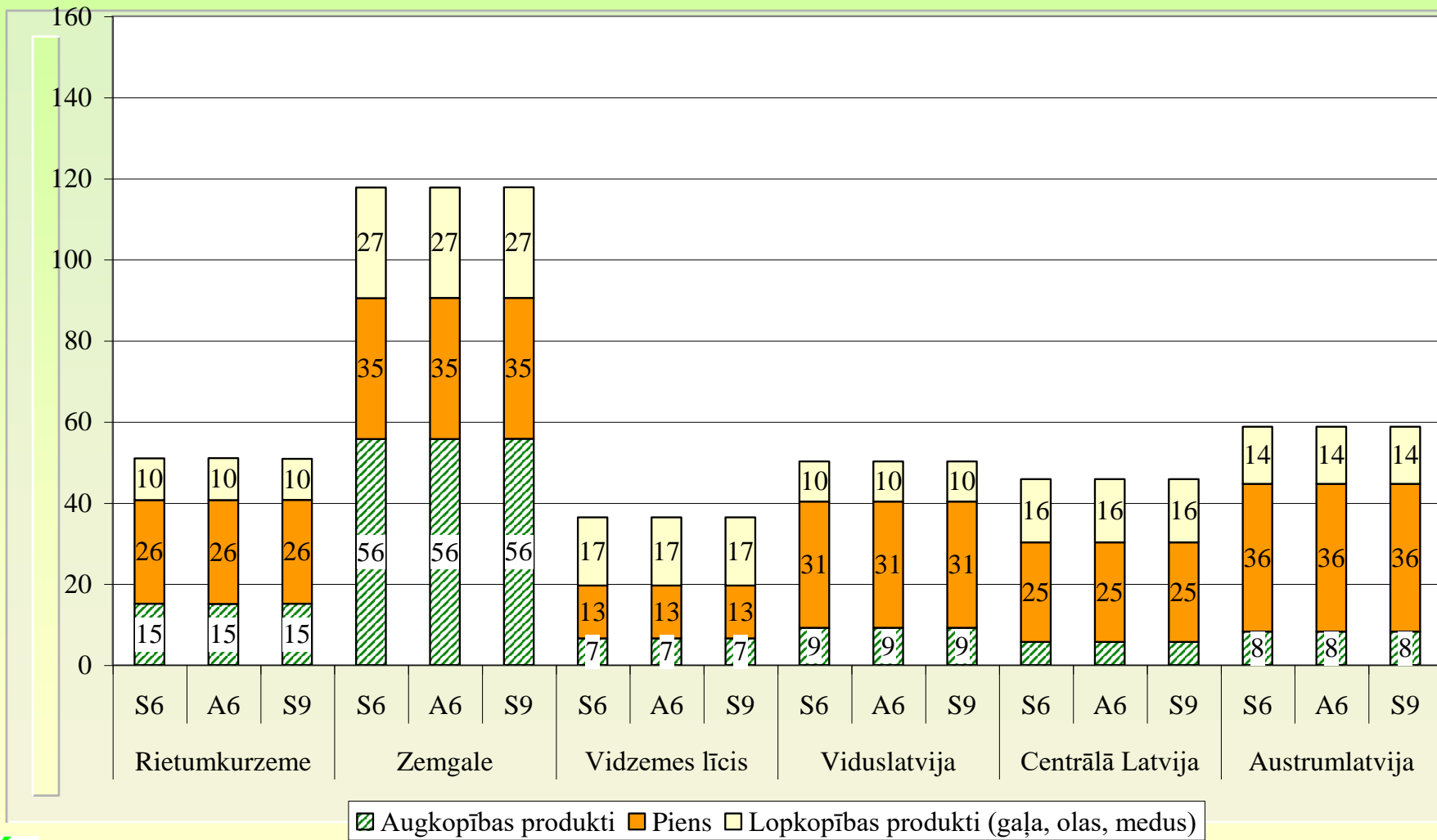
- Te tehniski nepārcēlās bilde

Saimniecību NPV struktūra 2009.gadā, pa saimniecību grupām, atkarībā no scenārija, Ls

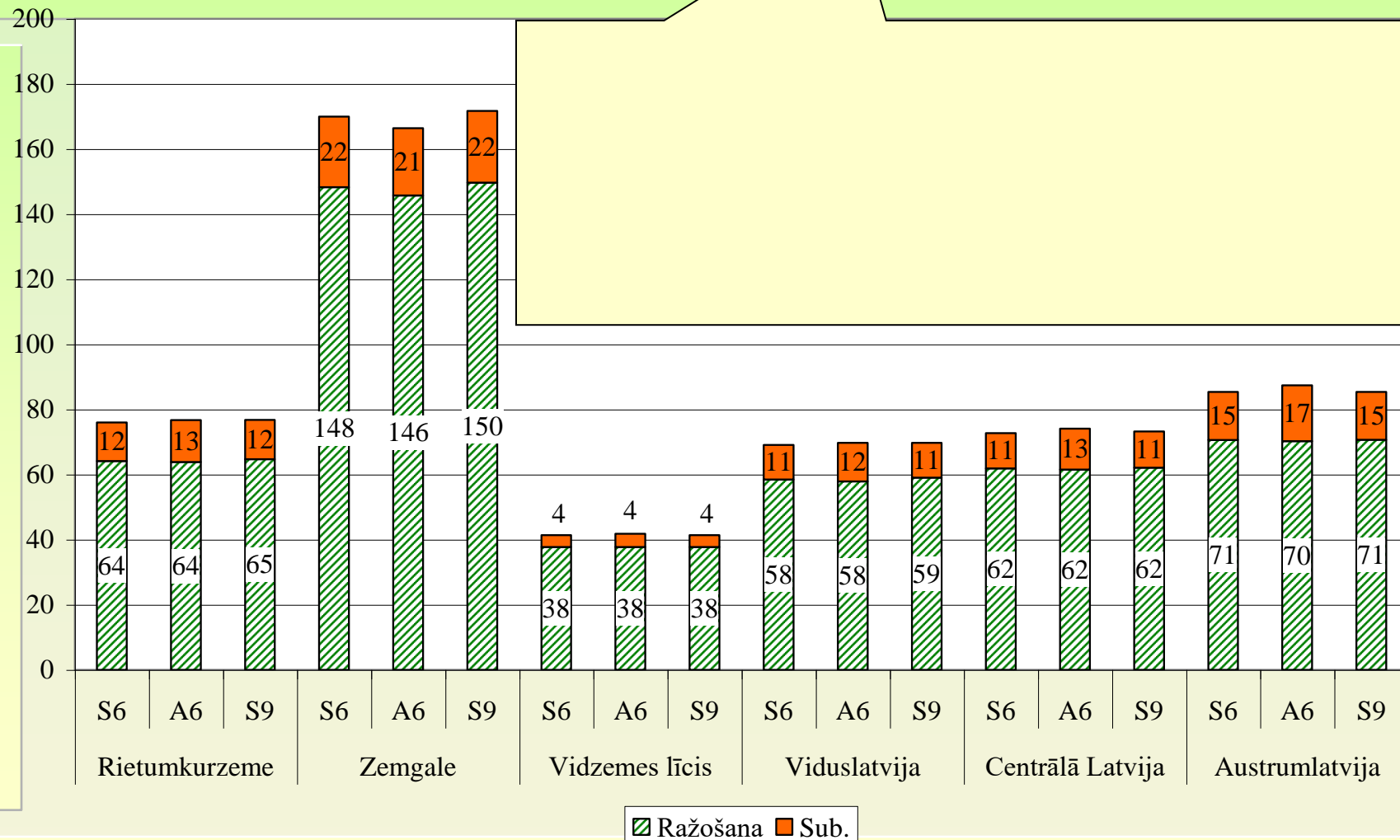

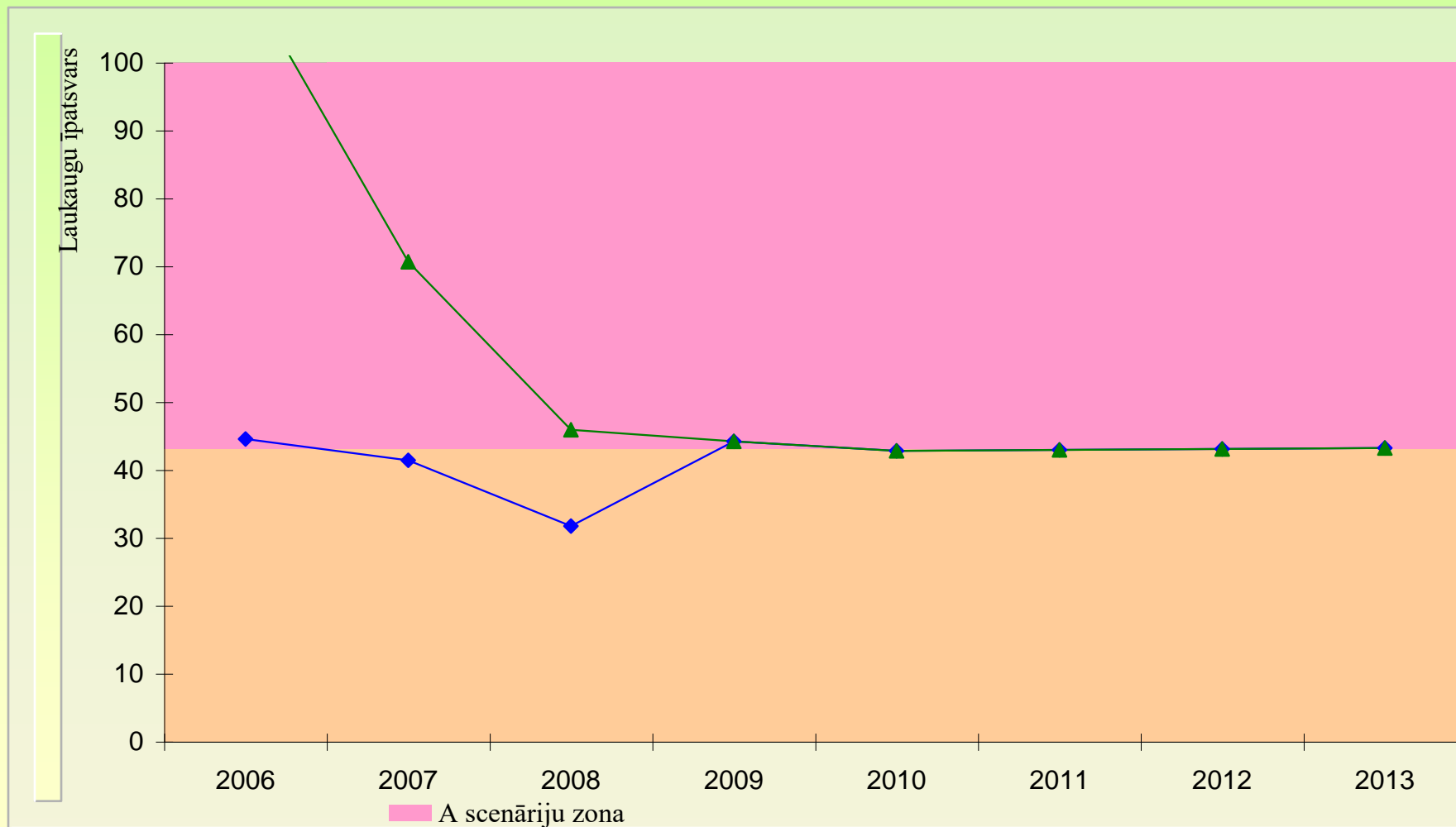
Latvijas lauksaimniecības ražošanas struktūra reģionos 2006. gadā, milj.Ls, (LAPA rezultāti)

Latvijas lauksaimniecības sektora pievienotās vērtības prognozējamā struktūra reģionos 2009. gadā, milj.Ls, (LAPA rezultāti)

Laukaugu īpatsvara kritiskā robeža vidējai Latvijas lauku saimniecībai atkarībā no scenārija laikā no 2006.g. līdz 2013. gadam, %

A scenāriju zona

S scenāriju zona

◆ Kritiskais laukaugu īpatsvars A6 un S9 scenāriju gadījumā, %

▲ Kritiskais laukaugu īpatsvars A6 un S6 scenāriju gadījumā, %